

සමාජ මාධ්‍ය, නීතිය සහ සදාචාරාත්මක මැතිවරණ
ශ්‍රී ලංකාවේ පවත්නා නෛතික ප්‍රතිපාදන පිළිබඳ විශ්ලේෂණයක්

GENERATION
පරපුර
තலைமுறை

2021

අරගලය

මෙම අධ්‍යයනය සඳහා උපදේශනය ලබාදුන් ආසියා පදනම

මෙම අධ්‍යයනය සම්පාදනයට හා සාර්ථකව අවසාන කිරීමට සහය ලබාදුන් ප්‍රධාන පර්යේෂක ලෙස කටයුතු කල නීතීඥ ජගත් ලියන ආරච්චි මහතාට, සහය පර්යේෂක ලෙස කටයුතු නීතීඥ හරිත්දිනී කොරයා මියට, සංස්කරණය සඳහා සහය දුන් නීතීඥ ලුච් ගනේෂාදත් මහතාට, තම දැනුම ලබාදුන් ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයින්ට හා මේ සඳහා සහය පලකල සියලු දෙනාට හෂ්ටගේ පරපුරේ ස්තූතිය පුද කර සිටිමු

“සමාජ මාධ්‍ය, නීතිය සහ සඳාචාරාත්මක මැතිවරණ”

ශ්‍රී ලංකාවේ පවත්නා භෞතික ප්‍රතිපාදන පිළිබඳ විශ්ලේෂණයක්

01 හැඳින්වීම.....04

02 මැතිවරණවලදී සමාජ මාධ්‍යවල කාර්යභාරය.....08

03 ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ මාධ්‍ය හා සම්බන්ධ නීති සහ ආයතන.....13

04 මැතිවරණ කාලසීමාව තුළ මාධ්‍ය භාවිතය සම්බන්ධ නීති.....20

05 මැතිවරණ කාලසීමාව තුළ සමාජ මාධ්‍ය නියාමනය කිරීම හා සම්බන්ධ
අත්දැකීම්.....23

06 නිරීක්ෂණ.....25

විධායක සාරාංශය

2019 ජනාධිපතිවරණය හා 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය මූලික කරගෙන හැරවීමේ පරපුර විසින් සමාජ මාධ්‍ය හැසිරෙන ආකාරය පිලිබඳ කල නිරීක්ෂණ පදනම් කරගෙන, සමාජ මාධ්‍ය ජාල වලට අදාළ මැතිවරණ නීති පිලිබඳ අධ්‍යයනයක් කිරීමේ අවශ්‍යතාවය හඳුනාගන්නා ලදී. මෙම අධ්‍යයනය එම අවශ්‍යතාව මත සිදු කල එකකි.

මෙම අධ්‍යයනය ද්විතීයික මූලාශ්‍ර සමාලෝචනය කිරීමෙන් සහ මැතිවරණ ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ විවිධ පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ පැවැත්වූ සම්මුඛ සාකච්ඡා පදනම් කරගෙන සම්පාදනය කරන ලදී.

මෙම අධ්‍යයනය ශ්‍රී ලංකාවේ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සහතික කිරීම සඳහා සමාජ මාධ්‍ය සම්බන්ධව පවතින ව්‍යවස්ථාමය හා නීති ප්‍රතිපාදන පිරික්සන මෙවලමක් ලෙස භාවිතා කල හැක. වර්තමාන සමාජ-දේශපාලන සන්දර්භය තුළ මැතිවරණ වලදී සමාජ මාධ්‍ය භාවිතය පිලිබඳ නීතියේ ඇති හිඟයේ අවබෝධ කර ගැනීමට සහ ඒවාට පිලියම් යෙදීම සඳහා මෙම අධ්‍යයනයෙන් පදනම සපයයි.

අධ්‍යයනයේ සඳහන් ප්‍රධාන නිරීක්ෂණ පහත පරිදි වේ.

- 2019 ජනාධිපතිවරණය හා 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය ඉලක්ක කරගනිමින් පැවති මැතිවරණ ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාර, ජන්ද ලබා ගැනීම සඳහා සමාජ මාධ්‍ය බොහෝ සෙයින් උපයෝගී කරගනු ලැබීය.
- මාර්ගගත ක්‍රමවේදයන් ඔස්සේ සිදුකරන ලද නවීන ප්‍රචාරණ ක්‍රම නිසා, වෙබ් කට්ටනය, උස්තොරතුරු, නොමඟ යවන තොරතුරු, ප්‍රචණ්ඩත්වයට කැඳවන තොරතුරු වැනි අතිශය පක්ෂග්‍රාහී තොරතුරු පහසුවෙන් ලබාගත හැකි කර ඇති අතර, එවැනි අන්තර්ගතයන් හා නියැලීමට ඇති කාල සීමාවද දීර්ඝ කර ඇත.
- මාර්ගගත අවකාශයන්හි සිදුවන වේගවත් වෙනස්කම් ඵලදායී ලෙස ආමන්ත්‍රණය කිරීමට පවත්නා නෛතික හා නියාමන රාමු වලට ඇති හැකියාව, සමාජ මාධ්‍ය නියාමනය සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය ආරක්ෂා කිරීම මෙන්ම ප්‍රචාරණ වියදම් නීතිගත කිරීම යන පුළුල් සංවාදය තුල පැන නැඟී ඇත.
- මැතිවරණ වැරදි සම්බන්ධයෙන් දැනට පවත්නා නීති සමාජ මාධ්‍ය වේදිකාවලට අදාළ වන පරිදි අර්ථ දැක්විය හැකිය.
- ශ්‍රී ලංකාවේ තත්වය පිලිබඳව පුළුල්ව සලකා බැලීමේදී, පවත්නා නීති ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඇති පසුගාමීත්වය හා ව්‍යවස්ථාපිත අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය උල්ලංඝනය වන පරිදි, විසම්මුතිය සීමා කිරීමේ අරමුණින් නීතිය තෝරා ගත් පුද්ගලයන්ට එරෙහිව පමණක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සිදුවන පසුබිමක, මැතිවරණ හා සමාජ මාධ්‍ය භාවිතාව සම්බන්ධව වන නීති සංශෝධනය කිරීම පිලිබඳ ඉතා සැලකිලිමත් විය යුතුය.

හැඳින්වීම

1.1 පසුබිම

ඛනමෝර් කොමිෂන් සභාවේ නිර්දේශය මත 1931 දී සර්වජන ඡන්ද බලය හිමුවූ ශ්‍රී ලංකාව (එකල සිලෝන් ලෙස හැඳින්විණ), ආසියාවේ සර්වජන ඡන්ද බලය හිමුවූ ප්‍රථම බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිතය විය. ජනතාවගේ පරමාධිපත්‍ය බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අංශයක් ලෙස 1972 ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ සහ 1978 දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය ඇතුළත් විය. පවත්නා 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව, ජනතාවගේ ව්‍යවස්ථාදායක බලය ක්‍රියාත්මක කරනුයේ මහජන ඡන්දයෙන් තේරී පත් වූ නියෝජිතයන්ගෙන් සැදුම්ලත් පාර්ලිමේන්තුව විසිනි. රටේ ආරක්ෂාව ඇතුළුව ජනතාවගේ විධායක බලය ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ ජනතාව විසින් තෝරා පත් කර ගන්නා ලද ජනරජයේ ජනාධිපතිවරයා විසිනි. ජනමත විචාරණ මගින් තීරණ සම්පාදනය කිරීමේදී ජනතාවට සෘජු කාර්යභාරයක් පවතී. ජාතික වැදගත්කමක් ඇති¹ ඕනෑම කරුණක් ජනමත විචාරණයක්² ලෙස ජනාධිපතිවරයා විසින් ජනතාවට ඉදිරිපත් කළ හැකිය. ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද පනත් කෙටුම්පතක් ජනමත විචාරණයට යොමු කිරීමට ඉඩ සලසන විධිවිධාන 19 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් අවලංගු කරන ලදී. කෙසේ වෙතත්, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 20 වන ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් පාර්ලිමේන්තුව විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද පනත් කෙටුම්පතක් ජනමත විචාරණය සඳහා ඉදිරිපත් කිරීමට ජනාධිපතිවරයාට ඇති බලය නැවත ගෙන එනු ලැබිණි.³ ජනාධිපතිවරයා, පාර්ලිමේන්තුව, පළාත් සභා මෙන්ම පළාත් පාලන ආයතන තෝරා ගැනීම මැතිවරණ මගින් සිදු කෙරෙන අතර ජාතික වැදගත්කමක් ඇති කරුණක් සම්බන්ධයෙන් ජනතාවගේ අනුමැතිය අවශ්‍ය වූ විට ජනමත විචාරණ පවත්වනු ලැබේ.

ඡන්ද අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සහ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සහතික කිරීමේදී මාධ්‍ය වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. මාධ්‍ය විසින් ඡන්දදායකයන්ට, ඡන්ද අයිතිය භාවිතා කරන ආකාරය, මැතිවරණ ව්‍යාපාර සහ මැතිවරණ පොරොන්දු ගැන වාර්තා කිරීම, අපේක්ෂකයන් හා සම්බන්ධ විය හැකි වේදිකාවක් සැපයීම, ඡන්ද ගණන් කිරීම අධීක්ෂණය කිරීම හා ප්‍රතිඵල වාර්තා කිරීම වැනි තොරතුරු සපයනු ලැබේ. ප්‍රධාන ධාරාවේ මාධ්‍ය මෙන්ම, සමාජ මාධ්‍ය ඇතුළු මාර්ගගත මාධ්‍ය විසින් ද, මැතිවරණ කළමනාකරණය, මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ නිවැරදි තොරතුරු සැපයීම වැනි සමස්ත ක්‍රියාවලියම සෝදිසි කර බලා සපයනු ලබන තොරතුරු මැතිවරණ ආශ්‍රිත ප්‍රවණත්වය වැළැක්වීම සඳහා ඉවහල් වේ. සමස්ථයක් ලෙස මාධ්‍ය, ඡන්ද දායකයන්ට දැනුවත්භාවයකින් යුතු හා නිවැරදි තීරණ ගැනීමට අවශ්‍ය පොදු විවාද වල නිරතවීමට මෙන්ම දේශපාලන පක්ෂ, අපේක්ෂකයින්, හා මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ වැඩි දුර තොරතුරු ලබාගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්තාවන් ලබාදීමට කරන මුර බල්ලෙකුගේ භූමිකාව ඉටු කරයි.

¹ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 86 වන ව්‍යවස්ථාව
² ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 85 වන ව්‍යවස්ථාව අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ තුනෙන් දෙකක ඡන්ද සංඛ්‍යාවක් ලබාගත් හෝ අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් ජනමත විචාරණයකට ඉදිරිපත් කිරීමට අදහස් කරන බවට සහතික කර ඇති හෝ ජනමත විචාරණයකදී ජනතාවගේ අනුමැතිය අවශ්‍ය යැයි ශේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කර ඇති ඕනෑම පනත් කෙටුම්පතක් හෝ පනත් කෙටුම්පතක ප්‍රතිපාදනයකි.
³ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 85(2) වන ව්‍යවස්ථාව

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන බලපෑම් සහ මාධ්‍ය ආයතන වල හිමිකාරත්වය මාධ්‍ය අන්තර්ගතයට සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇති කරයි.⁴ දේශසීමා රහිත වාර්තාකරුවන් නමැති ජාත්‍යන්තර සංවිධානයේ ලෝක මාධ්‍ය නිදහස දර්ශකය අනුව රටවල් 180ක් අතරින් ශ්‍රී ලංකාව පසු වන්නේ 127 වන ස්ථානයේ ය.⁵ ප්‍රධාන ධාරාවේ ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන තොරතුරු සපයන්නන් :මෙම අධ්‍යයනයට අදහස් දැක්වූ මැතිවරණ ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ පාර්ශවකරුවන්⁶ සිය අවධානය යොමු කළ දෙබෙදුම වූයේ රාජ්‍ය මාධ්‍ය, පාලක දේශපාලන පක්ෂයට සහාය දැක්වීමත්, පෞද්ගලික අයිතිය ඇති මාධ්‍ය ආයතන තමන්ගේම දේශපාලන හා ආර්ථික න්‍යාය පත්‍ර අනුගමනය කිරීමත්ය. ප්‍රේක්ෂක කොටස් අතර බෙදී යන මුද්‍රිත, ගුවන්විදුලි, රූපවාහිනී සහ මාර්ගගත මාධ්‍ය යන සෑම අංශයක්ම හිමිකරුවන් කිහිපදෙනෙකුගේ පෞද්ගලික හා ආයතනික දේශපාලන අනුබද්ධතා හා බැඳී පවතී.⁶ ඒ අනුව, ජනමාධ්‍ය දේශපාලන පක්ෂවල බලය තහවුරු කර ගැනීමට සහ ආබන්ධනය පාලනය කිරීමට උපකාරී වන මෙවලමක් බවට පත්වේ. ප්‍රධාන තොරතුරු සපයන්නන් තවදුරටත් පෙන්වා දෙන ආකාරයට මැතිවරණ කාලවලදී සියලු මාධ්‍ය නීත්‍යානුකූල ක්‍රියාමාර්ග වලින් ආරම්භ කර තිබියට පටහැනි ක්‍රියාවලද නිරත වීමට කටයුතු කරන බවයි. මාධ්‍ය සහ ඒ හා සම්බන්ධිත අනෙකුත් පාර්ශවකරුවන් විටෙක නීත්‍යානුකූල වුවද සඳාචාර විරෝධී ක්‍රියාවල යෙදෙන අතර තවත් අවස්ථාවල නීති විරෝධී හා වංක ක්‍රියාවල නිරත වනු දැකිය හැක.

2019 දී ජාත්‍යන්තර මාධ්‍ය සහාය (අයි.එම්.එස්./ඉන්ටර්නැෂනල් මීඩියා සපෝර්ට්) විසින් ශ්‍රී ලංකා ප්‍රේක්ෂකයන් සම්බන්ධයෙන්⁷ කරන ලද අධ්‍යයනයකින් හෙළි වූ දත්තවලට අනුව, තත්කාලීන සිදුවීම් පිළිබඳ ප්‍රවෘත්ති සහ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ඔවුන් පරිභෝජනය කරන මාධ්‍ය කැමැත්ත අනුව අනුපිළිවෙලින් පහත පරිදි වේ.

1 රූපවාහිනිය	2 ගුවන්විදුලිය
3 කට වචනය	4 පුවත්පත්
5 සමාජ මාධ්‍ය	<p>6 වෙනත් තොරතුරු ප්‍රභව
(කෙටි පණිවුඩ නිවුස් ඇලර්ට්
(News Alerts) / පෝස්ටර් / බැනර්)</p>
7 ඕපාදුප වෙබ් අඩවි සහ ප්‍රවෘත්ති වෙබ් අඩවි	

⁴ ශ්‍රී ලංකාවේ මාධ්‍ය හිමිකාරත්වය අධීක්ෂණය <https://sri-lanka.mom-rsf.org/en/findings/political-affiliations/>
⁵ දේශසීමා රහිත වාර්තාකරුවන්, ලෝක මාධ්‍ය නිදහස දර්ශකය <https://rsf.org/en/sri-lanka>
⁶ ශ්‍රී ලංකාවේ මාධ්‍ය හිමිකාරත්වය අධීක්ෂණය <https://sri-lanka.mom-rsf.org/en/>
⁷ කැලඹිලි සහිත කාලවල ප්‍රවෘත්ති පරිභෝජනය: ශ්‍රී ලංකා මාධ්‍ය ප්‍රේක්ෂක අධ්‍යයනය 2019, අයි එම් එස්:
<https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2021/02/Sri-Lanka-Media-Audience-Study-2019-Low-Res.pdf>. msgqj
 21

මැතිවරණ ව්‍යාපාර අතරතුර තොරතුරු සෙවීමේදී මේ කැමැත්තෙහි අනුපිලිවෙල වෙනස් වේද යන්න පරීක්ෂා කිරීමට කිසිදු අධ්‍යයනයක් කර නොමැත.

ශ්‍රී ලංකාවේ මිලියන 21.46 ක ජනගහනය අතරින් මිලියන 10.9 ක් අන්තර්ජාලය භාවිත කරයි. ඒ අනුව අන්තර්ජාල භාවිත කරන්නන්ගේ ප්‍රතිශතය 50.8% කි. එයින් 34.7% ක් පරිගණකයක් හරහා අන්තර්ජාලයට පිවිසෙන අතර 64.0% ක් ස්මාර්ට් ජංගම දුරකථනය හරහා ද 1.3% ක් වෙනත් මාර්ගවලින් ද අන්තර්ජාලයට ප්‍රවේශ වේ.⁸

සාමාජිකත්වය හා පරිශීලන සංඛ්‍යා අනුව, ෆේස්බුක් ශ්‍රී ලංකාවේ භාවිතා වන සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා අතර ජනප්‍රියතම මාධ්‍ය වේ. ගත කරන සාමාන්‍ය කාලය අනුව සලකා බලන විට, "යූ ටියුබ්" පළමු තැන හිමිකර ගනී. ඉන්ස්ටග්‍රෑම් හා ටිව්ටර් ද ශ්‍රී ලාංකිකයන් බහුලව භාවිතා කරන සමාජ මාධ්‍ය යෙදවුම් වේ.⁹

⁸ <https://datareportal.com/reports/digital-2021-sri-lanka#:~:text=Social%20media%20statistics%20for%20Sri,%25>

⁹ ඉහත පරිච්ඡේදයේ සටහන

Top sites in Sri Lanka. Alexa, at: <https://www.alexa.com/topsites/countries/LK>

1.2 අධ්‍යයනයේ අරමුණු

මෙම අධ්‍යයනයේ අරමුණු වන්නේ සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවි භාවිතය සඳහා මැතිවරණ ආශ්‍රිත නීති සහ රෙගුලාසි ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය පිළිබඳ නීතිමය තක්සේරුවක් සැපයීමයි. මේ අනුව, මැතිවරණ කාලසීමාව තුළ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට බාධා විය හැකි මැතිවරණ සම්බන්ධ වත්මන් නීති රාමුවේ වැදගත් නිධර්ස් මෙම අධ්‍යයනයෙන් හඳුනා ගනු ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු වරට සිදුවන මෙම තක්සේරුව නීති පද්ධතියේ පවත්නා නිධර්ස් හඳුනා ගැනීමටත්, ශ්‍රී ලංකාවේ මැතිවරණ ආශ්‍රිත නීති සමාජ මාධ්‍ය භාවිතය සඳහා යොදා ගැනීමේදී හඳුනා ගන්නා නිධර්ස් පියවා ගැනීමට අවශ්‍ය නිර්දේශ සකස් කිරීමටත් මෙය ඉවහල් වනු ඇත.

1.3 ක්‍රමවේදය

මෙම අධ්‍යයනය, ප්‍රාථමික හා ද්විතීයික මූලාශ්‍ර සමාලෝචනය කිරීමෙන් සහ මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ වත්මන් සහ හිටපු සාමාජිකයන්, මාධ්‍යවේදීන්, නීතිඥයන්, සමාජ මාධ්‍ය සමාගම් සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන සහ මැතිවරණ සම්බන්ධ විවිධ පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීමෙන් සම්පාදනය කරනු ලබයි.

1.4 අධ්‍යයනයේ විෂය පථය

අධ්‍යයනයේ විෂය පථය ප්‍රචාරක හා මැතිවරණ කාලවලදී සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවි භාවිතය නියාමනය කිරීම සඳහා භාවිතා කළ හැකි නීති සමාලෝචනය කිරීම සඳහා සීමා වේ.

1.5 අධ්‍යයනයේ සීමා

අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන සීමා ලෙස පෞද්ගලික පණිවුඩකරණ යෙදුම් සහ බාගත කළ හැකි යෙදුම්, දත්ත උපුටා ගැනීම සහ සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරන්නන් ක්ෂුද්‍ර ලෙස ඉලක්ක කිරීම, මාර්ගගතව දැකගත හැකි සංවිධානාත්මක සැක සහිත හැසිරීම්¹⁰ සහ ගැඹුරු වංචනික භාවිත¹¹ යන කරුණු කෙරෙහි අවධානය යොමු නොකිරීම දැක්විය හැක. දිනෙන් දින ඉහල යන මෙම ගැටළු වලට අනාගතයේ දී හැඞ්ටැගේ පරපුර විසින් හෝ මේ හා උනන්දුවක් ඇති තවත් කණ්ඩායමක් සිදුකරන පර්යේෂණයකින් අවධානය යොමු කල හැක.

¹⁰ සංවිදිත ව්‍යාජ හැසිරීම යනු සමාජ මාධ්‍ය පිටු කිහිපයක් එකම නාමික ආධ්‍යයක් පතුරුවන බව දක්නට ලැබීමයි. නතානියල් ග්ලයික්, "සංවිදිත ව්‍යාජ හැසිරීම පැහැදිලි කිරීම" ලොස්වුස්, 2018 දෙසැම්බර් 6, <https://about.fb.com/news/2018/12/inside-feed-coordinated-inauthentic-behavior/> Facebook, (2021) and Inauthentic Behaviour https://www.facebook.com/communitystandards/inauthentic_behavior [Inauthentic behaviour]

¹¹ ගැඹුරු වංචනික භාවිතය යනු කානිම මාධ්‍යයකි, එහි පවත්නා රූපයක හෝ වීඩියෝවක සිටින පුද්ගලයෙකු වෙතත් කෙනෙකු හා සමාන වේ.

2. මැතිවරණවලදී සමාජ මාධ්‍යවල කාර්යභාරය

2.1 සමාජ මාධ්‍ය ප්‍රචාරක මෙවලමක් ලෙස

සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවි පසුගිය දශක දෙක තුළ මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා භාවිත කරන නවතම මෙවලම බවට පත්ව තිබේ. මැතිවරණ කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ සමාජ මාධ්‍යවල ක්‍රියාකාරීත්වය ක්‍රම කිහිපයක් ඔස්සේ ඉස්මතු වේ:

- 1 සමාජ මාධ්‍ය භාවිත කරන්නන් ඉලක්ක කරගත් මැතිවරණ ප්‍රචාරණ ක්‍රියාකාරකම්
- 2 මුදල් ගෙවා වෙළඳ දැන්වීම් පළ කිරීම
- 3 සමාජ මාධ්‍ය ජාල සහ වෙබ් අඩවිවල පරිශීලකයන් අතර අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය
- 4 මැතිවරණ කොමිසම හා අනෙකුත් කණ්ඩායම් විසින්, ඡන්දදායකයින් දැනුවත් කරන වැඩසටහන් සමාජ මාධ්‍ය ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක කිරීම
- 5 මැතිවරණ ප්‍රතිඵල සමාජ මාධ්‍ය ඔස්සේ බෙදා හැරීම
- 6 සමාජ මාධ්‍ය අන්තර්ගතවලට එරෙහිව වාර්තා කිරීම සහ පැමිණිලි කිරීම

සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවිවල විශේෂත්වය වන්නේ තොරතුරු වේගයෙන් ව්‍යාප්ත කිරීමට ඇති හැකියාවයි. වෙනත් මාධ්‍යවල වෙළඳ දැන්වීම් සමඟ සසඳන විට, සමාජ මාධ්‍ය ගිණුමක් හෝ වෙබ් අඩවියක් ආරම්භ කිරීම අවම පිරිවැයකින් හෝ කිසිදු පිරිවැයකින් තොරව සිදු කළ හැකි වීම අතිරේක වාසියකි. සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරමින් ජාතික මට්ටමින් ඡන්ද දායකයින් ඉල්ලක්ක කර ප්‍රචාරණ කටයුතු සිදු කලහැක. මේ නිසා අපේක්ෂකයකුගේ ප්‍රතිරූපය ඉහළ නංවන සමාජ මාධ්‍ය ව්‍යාපාර, එකී අපේක්ෂකයාට මහජන සහයෝගය ස්වභාවිකව වැඩි වන බව පෙන්නුම් කිරීමට යොදා ගනී.

2020 අගෝස්තු මාසයේ පැවති පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී බොහෝ අපේක්ෂකයෝ තම පණිවිඩය ඡන්දදායකයන් වෙත ගෙන යාම සඳහා ෆේස්බුක් , යු ටියුබ් සහ ටිවිටර් වැනි වේදිකා භාවිතා කළහ. දේශපාලන පක්ෂවල සහ ඇතැම් අපේක්ෂකයන් නිල වෙබ් අඩවි ආරම්භ කර තම මැතිවරණ කටයුතු ඒ ඔස්සේද සිදු කරන ලදී. මීට අමතරව, සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවි අවම පාරිසරික හානියක් සහිත ප්‍රචාරක මාධ්‍යයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

2.2 ප්‍රචාරණ වියදම්

පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනතේ 8 (4) වගන්තිය අනුව සෑම දේශපාලන පක්ෂයක්ම ලියාපදිංචි විගණකවරයකු විසින් විගණනය කරන ලද පක්ෂයේ වාර්ෂික ගිණුම් ප්‍රකාශයේ පිටපතක් මැතිවරණ කොමිසන් සභාවට ඉදිරිපත් කළ යුතුය. කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකාවේ මැතිවරණ ප්‍රචාරණ මුදල් නියාමනය කෙරෙන නිශ්චිත නීති නොපවතී. මැතිවරණ ප්‍රචාරණය සඳහා සමාජ මාධ්‍ය තුළ සිදු කරන වියදම් ද මෙයට ඇතුළත් වේ. උදාහරණයක් ලෙස දැන්වීම් පුස්තකාලය (ඇඩ් ලයිබ්‍රේ (Ad Library) සහ දැන්වීම් වාර්තාව (ඇඩ් රිපෝට් (Ad Report)) භාවිත කරමින් "සමාජ ගැටළු, මැතිවරණ සහ දේශපාලනය" යන වර්ගීකරණයට අදාළ පිටු ඔස්සේ සිදු කල ප්‍රචාරණ සඳහා වූ වියදම් හඳුනාගැනීමේ විශේෂාංගයක් ලෙසින් විසින් හඳුන්වා දී ඇත. නමුත් මෙහිදීද මැතිවරණය සඳහා ලෙසින් තුල සම්පූර්ණ වශයෙන් වියදම් කල මුදලද ගණනය කල නොහැක. මැතිවරණ ප්‍රවණිත ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය (CMEV) ඇස්තමේන්තු කරන පරිදි 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේදී සමස්ත මැතිවරණ ප්‍රචාරක පිරිවැය රු. මිලියන 3,601 ක්¹² වන අතර එයින් රු. මිලියන 60 ක් පමණ සමාජ මාධ්‍ය¹³ සඳහා වියදම් කර ඇත. සමාජ මාධ්‍ය ප්‍රචාරණ කටයුතු වලට සහභාගී වන අලෙවිකරණ හා සන්නිවේදන නිලධාරීන් හා සමාගම් සහ සමාජ මාධ්‍ය පිටු පරිපාලකයින් (page admins) අය කරන සෘජු ගාස්තු සඳහා වන වියදම් මෙයින් ගමන් නොවේ. තවද, ලෙසින් දැන්වීම් ලේඛනාගාරය (Ad Library) සහ දැන්වීම් ලේඛනාගාර වාර්තාව (Ad Library Report), "සමාජ ගැටළු, මැතිවරණ හා දේශපාලන පිටු" සියල්ලම ආවරණය කරන්නේද නැත. විශේෂයෙන්ම මෙවැනි පිටු මැතිවරණ කාල සීමාව තුළ හතු පිපෙන්නාක් මෙන් ආරම්භ වන සන්දර්භයක මෙම ආවරණය තවත් සීමිත වේ. ඊට අමතරව ගුගල්, යූ ටියුබී, ටිට්ටර් වැනි අනෙකුත් සමාජ මාධ්‍ය මේ හා සමාන දත්ත ජනගත නොකරන බැවින්, ඒවායෙහි සිදුවන ප්‍රචාරණ වියදම් ද මෙම සංඛ්‍යා වාර්තාවේ පිලිබිඹු නොවේ. විශේෂයෙන් මැතිවරණ කාලසීමාව තුළ ලෙසින් පිටු හරහා සාවධ්‍ය හෝ නොමඟ යවන සුළු තොරතුරු පතුරුවා හැරීමට මුදල් ගෙවූ ප්‍රචාරණය සිදු වන නිසා මෙය දැඩි අවධානය යොමු විය යුතු කරුණකි.

සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවි, මැතිවරණයට පෙර නිහඬ කාලපරිච්ඡේදය (සිසිලන කාලය) තුළ, පක්ෂ සහ අපේක්ෂකයන් සක්‍රියව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට යොදා ගැනේ. බොහෝවිට සිදු වන්නේ නිහඬ කාලපරිච්ඡේදයට¹⁴ පෙර ප්‍රකාශයට පත් කළ අන්තර්ගතය, මේ කාලය තුළ නැවත නැවතත් ප්‍රකාශයට හෝ බෙදා හැරීමට පත් වීමයි. ඇතැම් අවස්ථාවල අපේක්ෂකයින් මෙන්ම සමාජ මාධ්‍ය පිටු පරිපාලකයන් මෙම ප්‍රචාරණය සිදු නොකලද, මහජනතාව හා දේශපාලන පක්ෂවලට හා අපේක්ෂකයින්ට සම්බන්ධතාවක් තහවුරු කල නොහැකි පාර්ශව විසින් විසින් වුවද මෙවැනි අන්තර්ගතය බෙදා හරිනු දැකිය හැක.

¹² මැතිවරණ ප්‍රවණිතක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය, මැතිවරණ ප්‍රචාරණ වියදම් පිළිබඳ අවසන් වාර්තාව ' https://cmev.org/wp-content/uploads/2021/02/Final-Report_Campaign-Finance_CMEV_Parliamentary-Election_2020-1.pdf. msgqj'20

¹³ කෙසේ වෙතත්, වැඩිදුර නිරීක්ෂණවලින් පෙනී යන්නේ "ඇඩ් ලයිබ්‍රේ සහ ඇඩ් රිපෝට්" යන විකල්පයන්ට යටත් නොවන විවිධ අපේක්ෂකයින් ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා හෙලා දැකීම සඳහා විවිධ පාර්ශවයන් විසින් පරිපාලනය කරන ලෙසින් පිටු ගණන් කළ නොහැකි සංඛ්‍යාවක් පවතින බවයි. මේ අනුව, එම තනි හෝ අනුග්‍රහක ලෙසින් පිටුවල පෙන්වන දැන්වීම්, විඩියෝ දර්ශන, සටහන් ආදිය පිරිවැය පරාසයට අන්තර්ගත වන්නේ නැත.

¹⁴ මැතිවරණයකට පැය හතළිස් අටකට පෙර නිහඬ කාලපරිච්ඡේදය උදා වන අතර, මෙම කාලය තුළ දේශපාලන ප්‍රචාරක කටයුතු තහනම් වේ.

2.3. 2019 සහ 2020 මැතිවරණ

විශ්ලේෂකයින්ට අනුව 2015 ජනවාරි මස පැවති ජනාධිපතිවරණය සමාජ මාධ්‍ය ඉතා තීරණාත්මක ලෙස භාවිත වූණු අවස්ථා වලින් එකකි.¹⁵ ඒ කාල සීමාව තුළ සමාජ මාධ්‍ය ප්‍රචාරණය පිලිබඳ නිසි අධීක්ෂණයක් නොමැතිකම නිසා වචන වේදිකා අනිසි ලෙස භාවිතා වූ බව මැතිවරණ නිරීක්ෂකයින් මෙහිදී සඳහන් කළහ.¹⁶

2019¹⁷ සහ 2020¹⁸ වසරවල දී නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමේ හැකියාවට සමාජ මාධ්‍ය බලපෑම් කරන්නේ කෙසේද යන්න වාර්තා කළ මැතිවරණ නිරීක්ෂකයන්ගේ වාර්තාවල මෙම අනතුරු ඇඟවීම නැවත නැවතත් ඇතුළත් විය. මැතිවරණ අපේක්ෂකයන්ට ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාරවල නිරත වීමේ අයිතිය සහ අනවශ්‍ය බලපෑම් හෝ බිය ගැන්වීම් නොමැතිව නිදහසේ ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට ඡන්දදායකයන්ට ඇති අයිතිය නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට අත්‍යවශ්‍ය වේ. සමාජ මාධ්‍ය සාමාන්‍යයෙන් සෑම අයෙක්ටම එක ලෙස භාවිතා කල හැකි ක්‍රමවේදයක් වුවද, ඇතැම් අපේක්ෂකයන් අනෙක් අයට වඩා වැඩි සම්පත් ප්‍රමාණයක් යොදා ගනිමින් සමාජ මාධ්‍ය භාවිත කර ඔවුන්ගේ මනාප අංක ජනප්‍රිය කරවීමට කටයුතු කළ අතර මෙය අන්තර්ජාලය තුළ අපේක්ෂකයන්ට අසමාන ක්‍රීඩා පිටියක් සැකසුවක් විය.¹⁹ සිසිලන කාලය තුළ විවිධ අපේක්ෂකයන්ගේ දේශපාලන දැන්වීම් ප්‍රචාරය කිරීමට උත්සාහ දරා ඇති අතර; මෙම කාලය තුළ ආසන්න වශයෙන් දේශපාලන දැන්වීම් 5,000 ක් පමණ ලේස්ටුක් හි ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත.²⁰ මීට අමතරව සාවද්‍ය තොරතුරු මෙන් ම වෛර කථන අන්තර්ජාලය තුළ පැතිරීම ද නිරීක්ෂණය වී තිබේ.²¹

ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයන් පවසන්නේ අද වන විට සමාජ මාධ්‍ය මැතිවරණයක ස්වාධීනත්වය තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකයක් වී ඇති බවයි. සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට බාධා කල හැකි මැතිවරණ දිනයේ ප්‍රචණ්ඩත්වය සහ මැතිවරණ නිලධාරීන් රාජකාරියේ යෙදී සිටිය දී තම දේශපාලන මතය ප්‍රචාරණය කිරීම වැනි තරමටම සමාජ මාධ්‍ය ඔස්සේ සිදුවන බලපෑම් ප්‍රබල වේ. මැතිවරණ කාලවලදී සමාජ මාධ්‍ය සහ වෙබ් අඩවි භාවිත කිරීම දෙස බැලීමේදී, අන්තර්ජාල මැතිවරණ ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාර සාමාන්‍ය ප්‍රේක්ෂකයන්ට වඩා අවසාන පරිශීලකයා ඉලක්ක කරන බවත් මුදල් ගෙවා ප්‍රචාරය කරන වෙළඳ දැන්වීම් භාවිත කරන බවත් හඳුනා ගත හැකි ය. තවද, මැතිවරණ ව්‍යාපාරය තුළ පළ වන අන්තර්ජාල අන්තර්ගතයන් හේතුවෙන් සිදුවන මැතිවරණ හිනි උල්ලංඝනයන් වීම් පිළිබඳ පැමිණිලි සංඛ්‍යාවද වැඩි වී ඇති බව නිරීක්ෂණය වේ.

¹⁵ ඉවුන්හි වවුස්, සමාජ මාධ්‍ය විසින් වෙනසක් සිදු කළේ කෙසේද?
<https://groundviews.org/2015/09/03/sri-lanka-parliamentary-election-2015-how-did-social-media-make-a-difference/>

¹⁶ පැර්රේ ජනාධිපතිවරණ අවසන් වාර්තාව (2015)
<http://www.paffrel.com/posters/190510120544Presidential%20Election%202015%20Report%20Final%20Book.pdf>

¹⁷ පැර්රේ, අවසන් වාර්තාව,
<http://www.paffrel.com/posters/201221151201FINAL%20REPORT-Presidential%20Election%202019%20-%20Final%20Draft.pdf>

¹⁸ <http://www.paffrel.com/posters/210531130526combinepdf.pdf>

¹⁹ ඉහත පරිච්ඡේදයේ සටහන

ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයන් තව දුරටත් පෙන්වා දී ඇත්තේ සංවිධානාත්මක මට්ටමින් අන්තර්ජාලය හරහා වෛර කථනය සහ සාවද්‍ය තොරතුරු හුවමාරු කෙරෙන ව්‍යාපාර වල ඉහළ යන ප්‍රවණතාවක් ඇති බවයි.²² මෙය සිදුවන එක් ක්‍රමයක් නම්, විවිධ මාධ්‍ය ආයතන හෝ සමාජ මාධ්‍ය වේදිකාවල පිටු / නාලිකා එකම හෝ සමාන අන්තර්ගත එකවර ප්‍රකාශයට පත් කිරීමයි. මෙය සිදුවන තවත් ක්‍රමයක් වන්නේ ප්‍රධාන ධාරාවේ මාධ්‍ය සහ අන්තර්ජාල මාධ්‍ය එකිනෙකා මත පදනම්ව සත්‍යබව තහවුරු නොකළ තොරතුරු බෙදා හදා හැරීමයි. රූපවාහිනියේ හෝ පුවත්පතක ආරම්භ වන අසත්‍ය පුවත්/වාර්තා පසුව සමාජ මාධ්‍ය තුළින් විස්තාරණය කිරීම හෝ සමාජ මාධ්‍ය හෝ ඕපාදුප වෙබ් අඩවිවල පළ වන කථා වස්තුවක් ප්‍රධාන ධාරාවේ මාධ්‍ය විසින් ලබා ගැනීම මෙහි දී සිදුවේ.

ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයන් විසින් උපුටා දක්වන ලද එවැනි එක් උදාහරණයක් වන්නේ ජනාධිපතිවරණයට පෙර 2019 නොවැම්බරයේ සිදු වූ සිදුවීමකි. සිලෝන් ට්‍රූඩේ යන (ඉංග්‍රීසි) පුවත්පත සහ එහි සහෝදර පුවත්පත වන මව්බ්ල (සිංහල) යන පුවත්පත්වල මුල් පිටුවේ සිංහලයන් පරාජය කළ හැක්කේ සපීන් ප්‍රේමදාසට ඡන්දය දීමෙන් පමණි යනුවෙන් දෙමළ ජාතික පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයකු වූ එම්. ඒ සුමන්තිරන් ප්‍රකාශ කළ බවට සිරස්තලයක් පළ විය. තමා එවැනි ප්‍රකාශයක් කළ බව සුමන්තිරන් මහතා ප්‍රතික්ෂේප කළ අතර²³ ඔහුගේ නීතිඥවරු පොලීසියට හා මැතිවරණ කොමිසමට ලිපියක් යවමින් මෙම "සම්පූර්ණයෙන්ම අසත්‍යය (අමූලික බොරුව)" ගැන අපරාධ පරීක්ෂණයක් ඉල්ලා සිටියහ. ඔවුන් අදාළ පෞද්ගලික පුවත්පත් වෙත එන්තර්වාසියක් ද නිකුත් කළහ. එතික්ස් ඇයි (Ethics Eye) විසින් සිදු කරන ලද තොරතුරු සත්‍යාපනයක්²⁴ මගින් මෙම අසත්‍ය ප්‍රකාශය ප්‍රධාන ධාරාවේ මාධ්‍යවල පළ කිරීම පිළිබඳව සොයා බැලීය. එසේ වුවද, එම පුවත්ති වාර්තාවේ උපුටා ගැනීම් අන්තර්ජාලය තුළ පුළුල් ලෙස හුවමාරු වූ අතර අනුග්‍රහක ලේස්බුක් දැන්වීම් භාවිත කරමින් එය ප්‍රවර්ධනය කරන ලදී. මේ ආකාරයට ලේස්බුක් හි මුදල් ගෙවා ප්‍රචාරය කරන වෙළඳ දැන්වීම් භාවිත කරමින් වැරැදි සහ නොමග යවන සුළු තොරතුරු විස්තාරණය කිරීමට කටයුතු කරයි.

²⁰ සන්ඩේ ටයිම්ස්, ලෙස්බුක් වෛරයට එරෙහිව මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට කළ හැකි උපරිමය උරහිසට තට්ටු කිරීම පමණි
<http://www.sundaytimes.lk/201213/news/tap-on-the-shoulder-is-all-ec-can-do-against-hatred-on-facebook-425191.html>

²¹ මැතිවරණ ප්‍රවණ්ඩක්‍රියා නිරක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය, 'අවසන් වාර්තාව'
<https://cmev.org/wp-content/uploads/2021/02/PGE-2020-Final-Report-English-Final-1.pdf>

²² ශ්‍රේෂ්ඨ, එස්. (2020, සැප්තැම්බර් 11). සංවිදිත ව්‍යාජ හැසිරීම් මහජන විවාදය හසුරුවන ආකාරය. ද ක්වික්ට්.
<https://www.thequint.com/explainers/why-facebook-took-down-pakistani-accounts-what-is-coordinated-inauthentic-behaviour>

²³ තිවස් හබ්, සුමන්තිරන් දිලීන් / විරාන්තේ ජාතිවාදී වාර්තා කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කරයි.
<http://newshub.lk/en/2019/11/13/sumanthiran-refutes-racist-reporting-by-dilith-tiran/>

²⁴ <https://twitter.com/EthicsEye/status/1194508376496979968>

2.4. සාමාන්‍ය හා නොමග යවන සුළු තොරතුරු

2019 ජනාධිපතිවරණයට සාපේක්ෂව 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයට²⁵ සමගාමීව පළ වූ අසත්‍ය ප්‍රචාරණවල ස්වභාවය හා අන්තර්ගතය වඩා විවිධාකාර විය. මෙවැනි අසත්‍ය ප්‍රචාරණ ජාතික මැතිවරණ කොමිසන් සභාව අපකීර්තියට පත් කිරීම, ජාතික මැතිවරණ කොමිසන් සභා සාමාජික මහාචාර්ය රත්නපීවන් හුල්ලට එරෙහිව මහනේදාත්මක චෝදනා එල්ල කිරීම, විරුද්ධ පක්ෂ සහ එම අපේක්ෂකයන් ඉලක්ක කිරීම මෙන්ම ආගමික නායකයන් ගැන සඳහන් කිරීම ආදායනගත විය. මෙම අධීක්ෂණ අනුසාසය තුළින් ලබාගත් දත්ත මත පදනම්ව ව්‍යාප්ත ප්‍රචාරණ “නිර්මාපකයන්” විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් පෙනී යන්නේ අසත්‍ය ප්‍රචාරණවලින් අති බහුතරයක් එනම් වාර්තා වූ සමස්ත සිදුවීම්වලින් 72% කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් බිහිවූයේ ශ්‍රී ලංකා පොදුජන පෙරමුණේ ආධාරකරුවන්ගෙන් බවයි.²⁶

කැපී පෙනෙන උදාහරණයක් ලෙස, සුප්‍රසිද්ධ මාධ්‍යවේදියෙකුගේ නිල යූ ටියුබ් නාලිකාව සමග සම්මුඛ සාකච්ඡාවකට එක්වෙමින් පූජ්‍ය මැතිල්ලේ පඤ්ඤාලෝක හිමියන් “රිනියා ස්වාධීන මැතිවරණ කොමිසම සැබවින්ම ස්වාධීන නොවන බව” සඳහන් කළ අතර සහකාර මැතිවරණ කොමසාරිස් එම්. මොනොමඩ් මහතා “ඉස්ලාම් අන්තවාදී කණ්ඩායමකට දේශපාලන පක්ෂයක් පිහිටුවීමට සහය ලබා දුන් බවට” චෝදනා කළේය.²⁷

2.5 වෛර් කථනය

2019 ජනාධිපතිවරණයේ පූර්ව / පශ්චාත් මැතිවරණ කාලය තුළ සුළු ජාතීන්, විශේෂයෙන් මුස්ලිම් සහ දෙමළ දේශපාලනඥයන් ඉලක්ක කර ගනිමින් ජනවාර්ගික-ජාතිකවාදී පිටුවල වෛර කථන / නින්දා සහගත ප්‍රකාශන බඳුන් කිරීම සැලකිය යුතු අන්දමින් සිදු විය.²⁸

2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයේ²⁹ දී වෛර කථන අන්තර්ගත වාර්තා විම සිදු වූයේ ජනාධිපතිවරණයට වඩා අඩු අන්තර් ක්‍රියාකාරී අනුපාතයකිනි. කෙසේ වෙතත්, අන්තර්ගතය සහ අන්තර්ක්‍රියා අනුපාතය අඩුවන අතරම වෛර කථනයේ ස්වභාවය සහ අන්තර්ගතය වඩාත් පැහැදිලි විය. ජනවාර්ගික හා ජාතිකවාදී හැඟීම් සංසරණයෙහි කැපී පෙනෙන වැඩි විමක් සමග වෛර කථනය මත පදනම්ව ඇතැම් අපේක්ෂකයන්ගේ තම සමස්ත මැතිවරණ ප්‍රචාරණ කටයුතු සිදුකරනු දක්නට ලැබීය. එහෙයින්, සාපේක්ෂව බිම් මට්ටමේ දී සාමකාමී හා සන්සුන්ව පැවති පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ ව්‍යාපාරය අන්තර්ජාලය තුළ බෙදී ගිය සහ ඇතැම් විට වෛර ප්‍රකාශන වලින් පිරුණු එකක් විය.

²⁵ ශ්‍රී ලංකාව: සමාජ මාධ්‍ය සහ මැතිවරණ අඛණ්ඩතාව හැරී වැනි පෙහෙරේනේ , 2020, https://drive.google.com/file/d/1qQKubeK1HtAtom3J5v2BKoQ5hToH9ma_/view

²⁶ ඉහත පරිච්ඡේදයේ සටහන

²⁷ පූජ්‍ය මැතිල්ලේ පඤ්ඤාලෝක හිමියන් සම්මුඛ සාකච්ඡාව: https://www.youtube.com/watch?v=4wXb9KOW_vk&t=836s

²⁸ 2019 ශ්‍රී ලංකා ජනාධිපතිවරණ සමයේ සමාජ මාධ්‍ය අධීක්ෂණ අනුසාසයෙන් සිදු කළ සොයා ගැනීම්, හැරී වැනි පෙහෙරේනේ, 2019, <https://hashtaggeneration.org/wp-content/uploads/2020/01/social-media-monitoring-report.pdf>

²⁹ ශ්‍රී ලංකාව: සමාජ මාධ්‍ය සහ මැතිවරණ අඛණ්ඩතාව, හැරී වැනි පෙහෙරේනේ , 2020 https://drive.google.com/file/d/1qQKubeK1HtAtom3J5v2BKoQ5hToH9ma_/view

3. ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ මාධ්‍යවලට අදාළ නීති සහ ආයතන

3.1 හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ සාමාන්‍ය නෛතික රාමුව තුළ ෆේස්බුක්, යූ ටියුබ්, ඉන්ස්ටග්‍රෑම්, ටිට්ටර් සහ ටික්ටොක් වැනි සමාජ මාධ්‍ය භාවිතයට අදාළ කළ හැකි නීති අතුළත් වේ. දේශපාලන තොරතුරු, දේශපාලන ප්‍රචාරණයන්, පාලනය පිළිබඳ සාමාන්‍ය තොරතුරු සහ රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන ක්‍රියාකාරීන්ට අභියෝග කිරීම සඳහා සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා භාවිතා කිරීම, පූර්ව මැතිවරණ ප්‍රචාරණ කාලසීමාවන්ට පමණක් සීමා නොවේ. ඒ අනුව, විශේෂිත මැතිවරණවලට පෙර, මැතිවරණය අතරතුර සහ ඉන් පසුව පවත්නා කතිකාවට දායක වීමට හා එය හැඩගස්වීමට සමාජ මාධ්‍ය නිරන්තරයෙන් භාවිතා වේ.

මැතිවරණයක නිහඬ කාලපරිච්ඡේදය තුළ අන්තර්ජාලය හරහා අන්තර්ගතයන් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම හෝ බෙදා හැරීම වැනි ගැටළු විසඳීමට පවත්නා නීතිය භාවිතා නොකිරීම ප්‍රධාන තොරතුරු සපයන්නන් විසින් අවධාරණය කරන ලද්දකි. තවද, මැතිවරණ කාලවලදී අන්තර්ජාල අවකාශයන් පිළිබඳ නීතිමය අධීක්ෂණයක් නොමැති බවට මහජන මතයක් පවතින බව ඔවුන් පෙන්වා දෙයි. ඒ අතරම, රජයේ නියාමන ප්‍රතිපත්තියේ සාධාරණත්වය විශ්වාස කල නොහැකිවීම, සමාජ මාධ්‍ය නියාමනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ඔවුන් මතු කල තවත් කරුණකි. මෙවැනි පසුබිමක, රටක ජාතික වශයෙන් වැදගත් අවස්ථාවක් වන මැතිවරණ කාල සීමාවලදී, සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා අවභාවිතය පිලිබඳ පියවර ගැනීම වැදගත් වන අතරම, පුරවැසියන්ගේ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය ආරක්ෂා වන ලෙස එය සිදු කිරීම වැදගත් වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින දේශපාලන අරමුණු උදෙසා නීතිය අයථා ලෙස භාවිතය මෙන්ම තෝරාගත් පදනම් මත නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම වැනි අවස්ථා පිලිබඳ සැලකිලිමත් වීමේ අවශ්‍යතාව මෙහිදී අවධාරණය කෙරිණි.

සමාජ මාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන් දැනට පවතින නීති කොටස් දෙකකට වෙන් කළ හැකිය:

01 අන්තර්ජාල වේදිකා හා අන්තර්ජාල සේවා සැපයීම නියාමනය සම්බන්ධ නීති

02 සමාජ මාධ්‍යවල අන්තර්ගතයට අදාළ නීති

3.2. අන්තර්ජාල වේදිකා හා අන්තර්ජාල සේවා සැපයීම නියාමනය සම්බන්ධ නීති

සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා අන්තර්ජාලය හරහා තොරතුරු බෙදා හරින අතර දැනට අන්තර්ජාලය හා සම්බන්ධ සේවාවන් නියාමනය කරන නීති කිහිපයක් ශ්‍රී ලංකාවේ පවතී.

1991 අංක 25 දරන ශ්‍රී ලංකා විදුලි සංදේශ පනත

1996 අංක 27 දරණ සංශෝධන පනත මගින් මෙම පනත සංශෝධනය කර ඇති අතර එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ විදුලි සංදේශ නියාමන කොමිෂන් සභාව හඳුන්වා දෙනු ලැබීය. මෙම පනතට අනුව විදුලි සංදේශ නියාමන කොමිෂන් සභාව විසින් නිකුත් කරන ලද බලපත්‍රයක් නොමැතිව විදුලි සංදේශ උපකරණ ආනයනය හා අලෙවි කිරීම වරදක් වේ. කොමිෂන් සභාව විසින් නිකුත් කරන ලද බලපත්‍රයක් නොමැතිව විදුලි සංදේශ සේවාවක් පවත්වාගෙන යාම සහ එම කොමිෂන් සභාව නිකුත් කළ බලපත්‍රයක් නොමැතිව ශ්‍රවණ විදුලි සංදායන භාවිතා කරමින් විකාශනය කිරීම වරදකි. මෙම කොමිෂන් සභාවට සියලු අන්තර්ජාල වේදිකා සහ අන්තර්ජාල සේවා සපයන්නන් නියාමනය කළ හැකිය.

2003 අංක 27 දරණ තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ පනත

මෙම පනත මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික කමිටුව පිහිටුවීම, තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය සඳහා කාර්ය සාධක බලකායක් පත් කිරීම සහ ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ නියෝජිත ආයතනය (ICTA) පිහිටුවීම සඳහා විධිවිධාන සලසා ඇත. මෙම පනත, තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් සැකසීම සම්බන්ධව ද විශේෂයෙන් විධිවිධාන සලස්වා ඇත.

3.3. සමාජ මාධ්‍යවල අන්තර්ගතයට අදාළ නීති

1 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව 2 දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය 3 1953 අංක 21 දරන පාර්ලිමේන්තු (බලතල හා වරප්‍රසාද) පනත 4 2007 අංක 56 දරණ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුති පනත 5 පොලිස් ආඥා පනත (53 වන පරිච්ඡේදය) 6 1979 අංක 48 දරණ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනත	7 1947 අංක 25 දරණ මහජන ආරක්ෂක ආඥා පනත 8 1955 අංක 32 දරන රාජ්‍ය රහස් පනත 9 1927 අංක 4 දරන අසහ්‍ය ප්‍රකාශන ආඥා පනත 10 2005 අංක 34 දරන ශාහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය වැළැක්වීමේ පනත 11 2007 අංක 24 දරන පරිගණක අපරාධ පනත 12 2003 අංක 36 දරන බුද්ධිමය දේපල පනත 13 2003 අංක 27 දරණ තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ පනත

3.3.1 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව

අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස සහ එහි සීමාවන්

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14 (1) (අ) ව්‍යවස්ථාවට අනුව “සෑම පුරවැසියෙකුටම ප්‍රකාශනය ඇතුළුව භාෂණයේ හා අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමට” නිදහස පවතී. ඒ අනුව, සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරන සෑම පුරවැසියෙකුටම මෙම අයිතිය ක්‍රියාත්මක කළ හැකිය. තවද, (ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4 වන ව්‍යවස්ථාවට අනුව) මෙම අයිතිය සුරක්ෂිත කිරීමේ වගකීම රජයේ සියලුම ආයතනවලට පවතී. විධායක හෝ පරිපාලනමය ක්‍රියාවක් හේතුවෙන් මෙම අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමක් හෝ උල්ලංඝනය වීමට අත්‍යවශ්‍ය තත්වයක් සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට පෙත්සමක් ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කර ඇති මෙම අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහසට සීමාවන් දෙකක් පහත දැක්වේ. මින් පළමුවැන්න ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 15 (2) ව්‍යවස්ථාවෙන් දක්වා ඇති අතර, එය පහත පරිදි වේ:

“14 වන ව්‍යවස්ථාවේ (1) අනුව ව්‍යවස්ථාවේ (අ) ඡේදයෙන් ප්‍රකාශ කොට පිළිගෙන ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිය හැක්කේ ද ක්‍රියාත්මක විය හැක්කේ ද වාර්ෂික හා ආගමික සහයෝගීතාව තහවුරු කිරීම සඳහා හෝ පාර්ලිමේන්තු වරප්‍රසාද, අධිකරණයට අපහාස කිරීම, අපහාසය හෝ වරදකට පෙළඹවීම හා සම්බන්ධව නීතියෙන් නියම කරනු ලැබිය හැකි සීමා කිරීම් වලට යටත්ව ය.”

භාෂණයේ සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස මත පහත දැක්වූ අනෙක් සීමාව වන්නේ 15 (7) ව්‍යවස්ථාව මගින් පහත දැක්වූ අතර එය පහත පරිදි වේ:

“12 වන ව්‍යවස්ථාවෙන්, 13 වන ව්‍යවස්ථාවේ (1) වන හා (2) වන අනු ව්‍යවස්ථා වලින් සහ 14 වන ව්‍යවස්ථාවෙන් ප්‍රකාශ කොට පිළිගෙන ඇති සියලුම මූලික අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිය හැක්කේ ද ක්‍රියාත්මක විය හැක්කේ ද රාජ්‍ය ආරක්ෂාවට රටේ යථා පැවැත්මද තහවුරු කිරීම පිණිසත්, මහජන සෞඛ්‍යය හෝ සඳාචාරය ආරක්ෂා කිරීම පිණිසත්, අන්‍යයන්ගේ අයිතිවාසිකම් හා නන් වැදෑරුම් නිදහස නිසි පරිදි පිළිගන්නා බවට සහ ඊට නිසි පරිදි ගරු කරන බවට වග බලා ගැනීම පිණිසත්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක පොදු සුබසාධනය සඳහා යුක්තිසහගතව අවශ්‍ය දෑ සපුරාලීම පිණිසත් නීතියෙන් නියම කරනු ලැබිය හැකි සීමා කිරීම් වලට යටත්ව ය. මෙම අනුව්‍යවස්ථාවේ කාර්යය සඳහා ‘නීතිය’ යන්නට මහජන ආරක්ෂාව පිලිබඳ තත් කාලයේ අදාළ වන නීතිය යටතේ සාදන ලද නියෝගද ඇතුළත් වන්නේ ය.”

ඒ අනුව, ඉහත සඳහන් අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම උදෙසා සමාජ මාධ්‍ය අන්තර්ගතය නීතිය මගින් හෝ කාලානුරූපීව පාර්ලිමේන්තුව විසින් නීතියට අනුව සකස් කරන හඳිසි නීති රෙගුලාසි මගින් සීමා කරනු ලැබේ.

අධිකරණයට අපහාස කිරීම පිළිබඳ විධිවිධාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 105 (3) ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇත. ඒ අනුව, “ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සහ අනියාවනාධිකරණය උපරිමාධිකරණ වශයෙන් සැලකෙන අතර, එකී අධිකරණවල සියලු බලතල ඇතුළුව අධිකරණයේ දී හෝ වෙනත් යම් ස්ථානයක දී අධිකරණයට අපහාස කිරීමක් සම්බන්ධව සුදුසු යැයි හැඟෙන පරිදි දඩයකින් හෝ බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් හෝ ඒ දෙකෙන් ම දඬුවම් කල හැකි ය.” එහෙයින්, අධිකරණයට අපහාස නොවන පරිදි සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කිරීමේ වගකීම සමාජ මාධ්‍ය පරිශීලකයන්ට පවතී.

3.3.2 දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය

දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 120 වන වගන්තිය අනුව “ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාව අතර විරුද්ධත්වය ඇති කිරීම හෝ විරුද්ධත්වය ඇති කිරීමට උත්සාහ කිරීම හෝ විවිධ පංතීන්ට අයත් ජන කොටස් අතර වෛරය සහ අසමගිය පිළිබඳ හැඟීම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම” වරදක් වේ.³⁰ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය තීරණය කළ අන්දමට 120 වන වගන්තියේ හරය වන්නේ ප්‍රශ්නගත වචන තුළින් ප්‍රචණ්ඩකාරී හා කැළඹිලිකාරී ක්‍රියා සිදුකිරීමට ජනතාව පොළඹවනවාද යන්න මිස වචන අපහාසාත්මකද නැද්ද යන්න නොවේ.³¹ මේ වන විට 120 වන වගන්තිය යටතේ අත්අඩංගුවට ගැනීම් කිහිපයක් සිදු කර තිබේ.³²

දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 291 (අ) වගන්තිය අනුව ආගමික හැඟීම් ඒකාන්ත වශයෙන් ම පළවූ කිරීමේ අදහසින් වචන ප්‍රකාශ කිරීම එක් වසරක් දක්වා වන බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින්, දඩයකින් හෝ ඒ දෙකෙන්ම දඬුවම් කළ හැකි වරදක් වේ.³³ එමෙන් ම දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ 291(ආ) වගන්තිය අනුව ආගමකට හෝ ආගමික විශ්වාසයන්ට අපහාස කිරීම මගින් කිසියම් පන්තියකට අයත් ජන කොට්ඨාසයක ආගමික හැඟීම් රිදවීමේ ඒකාන්ත අදහසින් ක්‍රියා කරන තැනැත්තෙකුට

වසර දෙකක් දක්වා වන බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් හෝ දඩයකින් හෝ ඒ දෙකෙන් ම දඬුවම් කල යුතු ය.³⁴ කෙසේ වුවද, මෙම ප්‍රතිපාදනවලට අදාළව නීති විද්‍යාවක් තවමත් ගොඩනැගී නැත.³⁵

තවද, 2021 ජූනි මස පොලීසිය වක්‍රලේඛයක් නිකුත් කරමින් අනතුරු අඟවා සිටියේ අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව සහ ශ්‍රී ලංකා පොලීසියේ පරිගණක අපරාධ අංශය, කොවිඩ් -19 වැඩසටහනට බාධාකාරී අසමගිය සහ වෛරය පතුරුවන ව්‍යාජ ප්‍රචාරණ, ඡායාරූප සහ විඩියෝ සංසරණය වීම සම්බන්ධයෙන් අන්තර්ජාලය අධීක්ෂණය කරන බවයි. ශ්‍රී ලංකා නීතිඥ සංගමය “ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති මූලික අයිතිවාසිකමක් වන භාෂණයේ සහ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස මැඩපැවැත්වීමට” පොලීසි නිලධාරීන් විසින් නීතිය අහිසි ලෙස භාවිතා කිරීමට ඇති හැකියාව පිළිබඳව දැඩි අවධානයක් යොමු කල අතර, යමක් ව්‍යාජ ප්‍රචාරණයක් ද එසේ නොවේ ද යන්න තීරණය කිරීමේ ඉඩ ප්‍රස්ථාව පොලීසියට ලබා දීම පිළිබඳ සිය කනස්සල්ල පළ කරන ලදී.³⁶

³⁰ කතාකරනු ලැබූ හෝ කියවීමට අදහස් කරනු ලැබූ වචනයන් හෝ සංඥා වලින් හෝ දැකිය හැකි නිරූපණ වලින් පිහිටවනු ලැබූ ලංකාණ්ඩුවට විරුද්ධත්වය දැක්වීමේ හැකිම අවස්ථාවෙන් හෝ ඇවිස්සීමට තත් කරතොත් හෝ නීතිය ක්‍රියාවෙහි යෙදවීමෙහි දී වෛරයක් හෝ අශෝච්චයක් ඇති කරවතොත් හෝ ඇති කරවීමට තත් කරතොත් හෝ නිත්‍යානුකූල මාර්ග වලින් නොව අන් ලෙසකින් නීතියෙන් පිහිටවනු ලැබූ යමක් වෙතක් කරවීමට රජතුමාගේ වැසියන් උනන්දු කරවතොත් හෝ රජතුමාගේ වැසියන් අතර අසන්තෝෂය හෝ විරුද්ධත්වය ඇතිකරවීමට හෝ වඩාද වැසියන්ගේ වෙහස් පන්ති අතර සතුරු වූ ද, අසමගි වූ ද, හැඟීම් වැඩි දියුණු කිරීමට තත් කරතොත් ඔහුට අවුරුදු දෙක දක්වා කාලයක ලිහිල් බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් දඬුවම් කල යුතු ය.

³¹ සිසිර කුමාර වචනෙන්ග්‍රී සහ තවත් අයෙක් වදිලිව. ජයම්පති වික්‍රමරත්න සහ තවත් අය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ (මූලික අයිතිවාසිකම්) නඩු අංක 768/2009 (ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය) 2015 නොවැම්බර් 5 දින ලබා දුන් තීරණය , www.supremecourt.lk/images/documents/sc_fr_768_2009.pdf

³² බලන්න, පිටුමන් රයිච් ශ්‍රී ලංකාව: මාධ්‍ය නිංසනය නැවැත්විය යුතු ය: මාධ්‍යවේදීන්ට නිරහර කිරීම: වෙබ් අඩවි අවහිර කිරීම, මාධ්‍යවේදීන් වෝදනාවන්ට ලක් කිරීම නැවැත්විය යුතුය, 2017 ජූලි 3 <https://www.hrw.org/news/2012/07/03/sri-lanka-halt-harassment-media> [අවසන් වරට ප්‍රවේශ වූයේ 2020 අප්‍රේල් 6 වන දින] නිදසුනක් වශයෙන්, ජනාධිපතිවරයාට හෝ රජයට කැඟිලි කැඟීම් උද්දීපනය හෝ උද්දීපනයට උත්සාහ කිරීම හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකා මර්ච් වෙත වෝදනා වල්ල වූ අවස්ථාව පෙන්වා දිය හැක. එසේම බලන්න, හානිකර වස්ථම්ඵවස් සංසරණය කිරීම හේතුවෙන් සිව් දෙනෙකු අත්අඩංගුවට, ඩේලි මර්ච්, 2014 අතෝස්තු 6, <http://www.dailymirror.lk/50702/tech> [අවසන් වරට ප්‍රවේශ වූයේ 2020 අප්‍රේල් 17]. ප්‍රචාරණ අතර අසමගිය ඇති කිරීමේ අරමුණින් කෙටි පණිවුඩයක් සංසරණය කළ බව කියන පුද්ගලයින් සිව් දෙනෙකු අත්අඩංගුවට ගත් අවස්ථාවක් උදාහරණ ලෙස දැක්විය හැකිය.

³³ 291(අ) වගන්තිය දක්වන පරිදි)ඔබ්බට,යම් තැනැත්තෙකුගේ ආගමික හැඟීම් වලට රිදවීමේ ඒකාන්ත අදහසින් එකී තැනැත්තාට ඇසෙන ලෙස යමෙකු යම් වචනයක් කියතොත් හෝ ශබ්දයක් කලහොත් හෝ එකී තැනැත්තාට පෙනෙන පරිදි යම් සංඥාවක් කරතොත් හෝ එකී තැනැත්තා අනිමුඛයෙහි යම් ද්‍රව්‍යයක් තබතොත් ඔහුට අවුරුදු දක්වා කාලයක, දෙයාකාරයෙන් එක ආකාරයක බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් හෝ දඩයකින් හෝ එකී දඬුවම් දෙකින්ම දඬුවම් කළ යුතු ය.) ඔබ්බට;

³⁴ 291(ආ) වගන්තිය මෙසේ දක්වා සිටී) ඔබ්බට, මහරජතුමාගෙන් යටත් වැසියන් පංතියට ආගමික හැඟීම් කෙලෙසීම සඳහා ඒකාන්ත හා ද්වේශ සහගත අදහසින් භාවිතා හෝ ලිඛිත වචනයන් හෝ දැකිය හැකි නිරූපණ වලින් එකී පංතියේ ආගමට හෝ ආගමික විශ්වාස වලට නින්දා කරන හෝ නින්දා කිරීමට තත් කරන තැනැත්තෙකුට අවුරුදු දෙක දක්වා කාලයක දෙයාකාරයෙන් එක් ආකාරයක බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් හෝ දඩයකින් හෝ එකී දඬුවම් දෙකින්ම දඬුවම් කළ යුතු ය.) (quot)

³⁵ ශ්‍රී ලංකාවේ වෛර කරනය වගවීමට මුහුණ දීම (ඕකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය 2018), ඔප්.සීටී., පිටු, 30-35

³⁶ ශ්‍රී ලංකා මුර්, ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යාජ ප්‍රචාරණ වක්‍රලේඛය: අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස මැඩපැවැත්වීම සඳහා සැදුන් කර ඇති නීති පොලීසිය විසින් අහිසි ලෙස භාවිතා කළ හැකිය - ශ්‍රී ලංකා නීතිඥ සංගමය (2021) , <https://srilankabrief.org/sri-lankas-fake-news-circular-the-laws-mentioned-in-it-could-be-misused-by-police-in-order-to-stifle-the-freedom-of-expression-basl/>

3.3.3 1953 අංක 21 දරන පාර්ලිමේන්තු (බලතල හා වරප්‍රසාද) පනත

1953 අංක 21 දරන පාර්ලිමේන්තු (බලතල හා වරප්‍රසාද) පනතේ (අ) වන කොටසට අනුව, ඕනෑම පාර්ලිමේන්තු විවාදයක හෝ සභා වාර්තාවක ව්‍යාජ හෝ විකෘති වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, පාර්ලිමේන්තුව විසින් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම තහනම් කර ඇති ඕනෑම පාර්ලිමේන්තු විවාදයක හෝ වාර්තාවක් සම්බන්ධ වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, කට්ඨාසකවරයා විසින් හැන්සාඩ් වාර්තාවෙන් ඉවත් කළ යුතු බවට නියෝග කර ඇති කොටස් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, පාර්ලිමේන්තුවේ කටයුතු පිළිබිඹු කරන ඕනෑම අපහාසාත්මක ප්‍රකාශයක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, කිසියම් පාර්ලිමේන්තු සාමාජිකයෙකු සිය ධුරය තුළ සිදු කරන ලද කටයුත්තක් සම්බන්ධයෙන් අපහාසාත්මක ප්‍රකාශයක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම වරදක් වේ. ඒ අනුව, මෙම විධිවිධාන උල්ලංඝනය කරමින් සමාජ මාධ්‍යවල අන්තර්ගතය පළ කිරීම වරදකි.

3.3.4 2007 අංක 56 දරණ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුති පනත

2007 අංක 56 දරණ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුති පනතේ 3වන වගන්තියට අනුව වෙනස් කොට සැලකීම, සතුරුකම හෝ ප්‍රචණ්ඩත්වයට පොළඹවන අයුරින් යුධමය ප්‍රචාරණ සිදු කිරීම, හෝ ජාතික, ආගමික, වාර්ගික වෛරය වෙනුවෙන් පෙනී සිටීම වරදක් වේ. එබැවින් සමාජ මාධ්‍යවල පළ වන ඕනෑම ප්‍රකාශයක් එවැනි වරදක් සංස්ථාපනය කළ හැකිය.

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ අර්ථ නිරූපණය සහ ක්‍රියාවට නැංවීම බරපතල විවේචනයට ලක්ව තිබේ.³⁷ එම නිසා මැතිවරණ සමයේදී සමාජ මාධ්‍ය තුළ සංසරණය වන අන්තර්ගතය සම්බන්ධයෙන් මෙම පනත තෝරා බේරා කිහිප දෙනෙකු පමණක් අරමුණු කරගෙන ක්‍රියාත්මක වේද යන ගැටලුව පවතී.

3.3.5 1865 අංක 16 දරණ පොලිස් ආඥා පනත

පොලිස් ආඥා පනතේ (53 වන පරිච්ඡේදයේ) 98 වන වගන්තියේ සඳහන් වන පරිදි, කිසියම් පුද්ගලයෙකු ශ්‍රී ලංකාවේ කිසියම් ප්‍රදේශයක ජීවත්වන තැනැත්තන් බියගැන්වීමේ අරමුණින් අසත්‍ය වාර්තා පතුරුවා හැර කලබලකාරී තත්වයන් නිර්මාණය කල හොත් ඔහු වරදකට වරදකරු වන අතර රුපියල් දෙසිය හොඳ ඉක්මවන දඩයක් හෝ බරපතල වැඩ ඇතිව හෝ නැතිව මාස දොළහක් හොඳක්මවන බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් දඬුවම් කළ යුතු ය. ” මේ අනුව, මහජනතාව බිය ගැන්වීමේ අරමුණින් ඩිජිටල් මාධ්‍ය හරහා අසත්‍ය ප්‍රකාශ පළ කිරීම වරදක් වේ.

³⁷ ශ්‍රී ලංකා මහව ගිම්කම් කොමිෂන් සභාව, වැඩබලන පොලිස්පතිවරයා වෙත යොමු කරන ලද ලිපිය, 2019 මැයි 23, <https://srilankabrief.org/wp-content/uploads/2019/09/HRCSL-letter-to-Acting-Inspector-General-of-Police.pdf>

3.3.6 1979 අංක 48 දරණ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනත

1979 අංක 48 දරණ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනතේ 2 (1) (උ9) වගන්තියේ මෙසේ සඳහන් වේ.

“කියනු ලබන නැත තොත් කියවීමට අදහස් කරනු ලැබූ වචන මගින් හෝ සංඥා මගින් හෝ දෘෂ්‍ය නියෝජන මගින් හෝ අනන්‍යාකාරයෙන් සාහසික ක්‍රියා හෝ විවිධ ජන කොටස් නැතහොත් වර්ගීය හෝ ආගමික කණ්ඩායම් අතර ආගමික, වර්ගීය නැතහොත් ජාතිවාදී අසංහතිය නැතහොත් දුර්වේතනික හෝ ව්‍යවහාරික හැඟීම් ඇති වීමට සලස්වන්නා වූ හෝ ඇති වීමට සැලැස්වීමට අදහස් කරන්නා වූ” ක්‍රියාවන් සිදු කිරීම වරදක් වේ. ඒ අනුව, මෙම නිර්ණායකයන් හා සැසඳෙන සමාජ මාධ්‍ය සටහනක් ද මෙම පනත යටතේ වරදක් වේ.

ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් නීතියට පටහැනි වූවකි.³⁸ කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා රජය තවමත් එම නීතිය අවලංගු කර නව ත්‍රස්ත විරෝධී නීතිය ක්‍රියාත්මක කර නොමැත.³⁹

3.3.7 1955 අංක 32 දරන රාජ්‍ය රහස් පනත

1955 අංක 32 දරන රාජ්‍ය රහස් පනතේ 6 (1) (ඉ) වගන්තියට අනුව ඕනෑම රාජ්‍ය රහස් හෝ රහස් ලේඛනයක් හෝ සතුරෙකුට ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි වෙනත් තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම හෝ සන්නිවේදනය කිරීම වරදක් වේ. ඒ අනුව වචන දේ සමාජ මාධ්‍යවල පළ කිරීම ද වරදක් වේ.

3.3.8 1927 අංක 4 දරණ අසහන ප්‍රකාශන ආඥා පනත

1927 අංක 4 දරණ අසහන ප්‍රකාශන ආඥා පනතේ 2 වන වගන්තියට අනුව අසහන ලේඛන, චිත්‍ර, මුද්‍රණ, සිතුවම්, මුද්‍රිත ද්‍රව්‍ය, පින්තූර, පෝස්ටර්, ලාංඡන, ඡායාරූප, සිනමා පටල, වීඩියෝ කැසට්පට හෝ වචන වෙනත් අසහන දෑ බෙදා හැරීම හෝ මහජනතාවට ප්‍රදර්ශනය කිරීම වරදක් වේ. ඒ අනුව අසහන ප්‍රකාශනයක් ලෙස සැලකෙන ඕනෑම දෙයක් සමාජ මාධ්‍ය හරහා ප්‍රචාරය කිරීම වරදක් වේ.

³⁸ CPA, 'THE NEED TO REPEAL AND REPLACE THE PREVENTION OF TERRORISM ACT (PTA)', at: <https://www.cpalanka.org/the-need-to-repeal-and-replace-the-prevention-of-terrorism-act-pta/> මනෝරණ, ශ්‍රී ලංකාවේ ත්‍රස්ත විරෝධී නීතිය: කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීම

යුරෝපා පාර්ලිමේන්තුවේ විසඳුම සඳහා වූ යෝජනාව <https://www.files.ethz.ch/isn/35329/PS028.pdf>

³⁹ European Parliament, 'Motion for Resolution', https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0358_EN.html

3.3.9 2005 අංක 34 දරන ගෘහස්ථ

ප්‍රචණ්ඩත්වය වැළැක්වීමේ පනත

2005 අංක 34 දරන ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය වැළැක්වීමේ පනතේ 20 වන වගන්තියට අනුව, එම පනත යටතේ නඩුවක් ගොනු කර ඇති පාර්ශවයක අනන්‍යතාවය දැනගත හැකි අන්දමෙන් නමක් හෝ ඕනෑම කරුණක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම වරදක් වේ. ඒ අනුව සමාජ මාධ්‍යවල එවැනි දේ ද පළ නොකළ යුතුය.

3.3.10 2007 අංක 24 දරන පරිගණක

අපරාධ පනත

2007 අංක 24 දරන පරිගණක අපරාධ පනතේ 6 වන වගන්තියට අනුව, පරිගණකයක් භාවිතා කරමින් ජාතික ආරක්ෂාවට, ජාතික ආර්ථිකයට හෝ මහජන සාමයට අනතුරක් හෝ අත්‍යාවශ්‍ය අනතුරක් සිදුවිය හැකි ඕනෑම කාර්යයක නිරතවීම වරදක් වේ. ඒ අනුව, ඉහත සඳහන් ත්‍රිත්වය සම්බන්ධයෙන් සමාජ මාධ්‍ය හරහා (සමාජ මාධ්‍ය වෙත පරිගණක ඔස්සේ ප්‍රවේශ වන බැවින්) අහිතකර ලෙස බලපෑ හැකි ප්‍රකාශ සිදු කිරීම වරදක් වේ.

3.3.11 2003 අංක 36 දරන බුද්ධිමය

දේපල පනත

2003 අංක 36 දරන බුද්ධිමය දේපල පනතේ 6 වන වගන්තියෙන් ආරක්ෂිත කෘතියක් ලෙස පිළිගත් කෘතියක් හෝ එහි සැලකිය යුතු කොටසක් කතුවරයාගේ හෝ නිර්මාණකරුගේ නිසි අවසරයකින් තොරව ප්‍රකාශයට පත් කිරීම ප්‍රකාශන හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීමකි. එබැවින් එවැනි කෘති හෝ එහි කොටසක් සමාජ මාධ්‍යවල පළ කිරීම වරදක් වේ.

3.3.12 මහජන ආරක්ෂක ආඥා පනත

(40 වන පරිච්ඡේදය)

රට තුළ හදිසි තත්වයක් ප්‍රකාශයට පත් කළ විට, මහජන ආරක්ෂක ආඥා පනත යටතේ ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද රෙගුලාසි සමාජ මාධ්‍යවල පළ කරන ප්‍රකාශ නියාමනය කිරීමට හෝ තහනම් කිරීමට යොදා ගත හැකිය.

2019 වර්ෂයේ අප්‍රේල් මස සිදුවූ පාස්කු ප්‍රහාරයෙන් අනතුරුව ප්‍රචණ්ඩ අතර වෛරය අවුස්සන ආකාරයෙන් සමාජ මාධ්‍යවල අන්තවාදී අන්තර්ගතයන් පතුරුවන පුද්ගලයන් හඳුනාගෙන ඔවුන්ට එරෙහිව නීතිය බලාත්මක කිරීම සඳහා විශේෂ විමර්ශන ඒකකයක් පිහිටුවා ඇති බව ද වාර්තා විය.⁴⁰

⁴⁰ වාර්ෂික වෛරය අවුස්සන අන්තර්ගතයන් පතුරුවන සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරන්නන්ට දඬුවම් කිරීම සඳහා විශේෂ ඒකකයක් පිහිටුවීමට පොලීසිය පුද්ගලිකව වෙයි, සන්නිවේදන, 2019 මැයි 13, <http://www.sundaytimes.lk/article/1087840/police-to-establish-special-unit-to-penalise-social-media-users-who-spread-content-inciting-communal-hatred>

4. මැතිවරණ කාල සීමාව තුළ මාධ්‍ය භාවිතය සම්බන්ධ නීති

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XIV වන පරිච්ඡේදය⁴¹ සහ පාර්ලිමේන්තු අණ පනත් කිහිපයක් මැතිවරණ කාලවලදී මාධ්‍ය භාවිතය සම්බන්ධ වත්මන් නීති රාමුව සපයනු ලබයි. මෙම රාමුව තුළින් මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ බලතල සහ මැතිවරණ කාල සීමාව තුළ සිදුකරන නීති උල්ලංඝනය කිරීම් පාලනය වේ. මැතිවරණ වැරදි පිළිබඳ නීතිය, සමාජ මාධ්‍ය වේදිකාවලට සහ වෙබ් අඩවි වලට අදාළ වන පරිදි අර්ථ නිරූපණය කළ හැකිද යන්න මෙම පරිච්ඡේදයෙන් සලකා බැලේ.

මැතිවරණ කාල සීමාව

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 (ක) ව්‍යවස්ථාව අනුව මැතිවරණයක් හෝ ජනමත විචාරණයක් පැවැත්වීම සඳහා ප්‍රකාශයක් හෝ නියෝගයක් නිකුත් කිරීම මත මැතිවරණ කාලය ආරම්භ වන අතර එවැනි මැතිවරණයක් හෝ ජනමත විචාරණයකදී සිදු කළ ඡන්ද විමසීමේ ප්‍රතිඵලය ලබා දෙන දිනයේ දී අවස්ථාවෝචිත පරිදි අවසන් වේ.

මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ බලතල

මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවේ බලතල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XIV වන පරිච්ඡේදයේ අඩංගු වන අතර ඒවා මැතිවරණ කාලය තුළ ක්‍රියාත්මක වේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 ආ (5) (අ) ව්‍යවස්ථාව අනුව නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීම උදෙසා ඕනෑම රූපවාහිනී සහ ගුවන් විදුලි විකාශන ආයතනයකට හෝ විකාශන ක්‍රියාකරුවෙකුට හෝ පුවත්පත් නිමකරුවෙකුට හෝ ප්‍රකාශකයෙකුට මැතිවරණයක් හෝ ජනමත විචාරණයක් පැවැත්වීමට අදාළව මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කිරීමට මැතිවරණ කොමිසන් සභාවට බලය පවතී විසි වෙනි ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් සංශෝධිත 104 ආ (5) (අ) ව්‍යවස්ථාවේ මෙසේ සඳහන් වේ.

“යම් ගුවන් විදුලි සේවයක් හෝ රූපවාහිනී සේවයක් පවත්වාගෙන යන්නෙකු හෝ යම් ප්‍රවෘත්ති පත්‍රයක අයිතිකරුවෙකු හැතහොත් ප්‍රකාශකයෙකු හෝ විසින් ඔවුන් වෙත නිකුත් කරනු ලැබූ යම් උපමාන පිළිපැදීම සහතික කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිත පරිදි අවශ්‍ය සියලු පියවර ගැනීම කාර්යය වන්නේය.”

මැතිවරණ වැරදි

මැතිවරණයට අදාළ වැරදි පහත සඳහන් අත පනත්වල දක්නට ලැබේ:

- 1 1981 අංක 15 දරන ජනාධිපති මැතිවරණ පනත
- 2 1981 අංක 1 දරන පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනත
- 3 1988 අංක 2 දරන පළාත් සභා මැතිවරණ පනත
- 4 පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥා පනත (262 වන පරිච්ඡේදය)
- 5 1981 අංක 7 දරන ජනමත විචාරණ පනත

⁴¹ 17 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 9 වන ව්‍යවස්ථාව මගින් ඇතුළත් කර ඇත

සාවධ්‍ය ප්‍රකාශන පළ කිරීම

මැතිවරණයක අවසන් තීරණයට බලපෑම් කල හැකි සාවධ්‍ය ප්‍රකාශනයක් පුවත්පතක පල කිරීම අපරාධමය වරදකි. මෙයට ජනාධිපතිවරණයට, පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයට, පළාත් සභා හෝ පළාත් පාලන මැතිවරණයට හෝ එවැනි වෙනත් මැතිවරණයකට තරඟ කරන ඕනෑම අපේක්ෂකයෙකුගේ අදහසක් හෝ ක්‍රියාකාරකමක් සම්බන්ධයෙන් හෝ අපේක්ෂකයෙකු විසින් මැතිවරණ කළමනාකරණය පිලිබඳ පලකරන සාවධ්‍ය අදහසක් මෙම ගණයට අයත් වේ.⁴² එමෙන් ම ජනාධිපතිවරණය, පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය, පළාත් සභා හෝ පළාත් පාලන මැතිවරණයකට තරඟ වදින කිසියම් පිළිගත් දේශපාලන පක්ෂයක් හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායමක් සම්බන්ධයෙන් ද අසත්‍ය ප්‍රකාශන පළ කිරීම වරදක් වේ. මෙම පනත් යටතේ පුවත්පතේ හිමිකරු, කළමනාකරු, සංස්කාරක, ප්‍රකාශක හෝ වෙනත් සමාන නිලධාරියෙකු එවැනි ප්‍රකාශනයක් සඳහා වගකීමට යටත් වේ. මෙය ඔවුන්ගේ අනුදැනුමකින් තොරව ප්‍රකාශයට පත් කිරීමක්ද, එවැනි ප්‍රකාශනයන් වලක්වා ගැනීම සඳහා ඔවුන් විසින් නිසි උත්සාහයක් දරා අත්දැසි යනු කරුණු මත පිහිටා මේ වගකීම ඔවුන් වෙත පැවරේ.

ජනාධිපතිවරණයට ඉදිරිපත් වන අපේක්ෂකයෙකු සම්බන්ධයෙන් හෝ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයකට තරඟ වදින අපේක්ෂකයෙකු, දේශපාලන පක්ෂයක් හෝ ස්වාධීන කණ්ඩායමක් සම්බන්ධයෙන් අසත්‍ය ප්‍රකාශනයක් පල කිරීම සම්බන්ධ වරදකරු වුව හොත් දඩයකට සහ මැතිවරණයකදී ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට අශක්ෂිතතාවයට පත් වීම යන දඬුවම්වලට යටත් වීමට සිදුවන අතර එය වරදකරු වූ දිනයෙන් ආරම්භ වී වසර තුනක් දක්වා බලපැවැත්වේ. තවද, අදාළ අපේක්ෂකයා පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනත යටතේ මෙම නීති විරෝධී ක්‍රියාව සම්බන්ධයෙන් වැරදිකරුවකු වුවහොත් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකු ලෙස තේරී පත්වීමට නුසුදුස්සෙකු විය යුතුය.

ඉහත පනත් යටතේ “පුවත්පත” යන යෙදුමට ඕනෑම පරිනලයක්, සඟරාවක්, පත්‍රිකාවක් හෝ වෙනත් ප්‍රකාශනයක් ඇතුළත් යැයි කියනු ලැබේ. එම නිසා, මෙම ව්‍යවස්ථාපිත විධිවිධාන මූලික පුවත්පත්වල මැතිවරණයකට පමණක් බලපෑම් කළ හැකි ව්‍යාජ ප්‍රකාශනයන්ට අදාළ වේද යන්න හෝ එම

ප්‍රකාශය වෙබ් අඩවියක සහ පුවත්පතක නිල සමාජ මාධ්‍ය පිටුවෙහි පළ කිරීම ඇතුළත් කළ හැකිද යන ප්‍රශ්නය ඉස්මතු වේ. මෙය එකම ලිපියක් මාධ්‍ය කිහිපයක එකවර ප්‍රකාශයට පත් කිරීම හෝ එක් සංසදයක හෝ වෙනත් ප්‍රකාශනයක පමණක් පළ කිරීමක් විය හැකිය. පුවත්පත් විසින් කළ පළ කිරීමක් සම්බන්ධයෙන් මෙම විධිවිධාන අදාළ වීම පිළිබඳ අධිකරණ අර්ථකථනයක් තවමත් ලබා දී නොමැත.

දූෂණ ක්‍රියා

මැතිවරණයක ප්‍රතිඵලයට බලපෑම් කිරීමේ අරමුණින් අපේක්ෂකයෙකුගේ පෞද්ගලික චරිත ස්වභාවය, හැසිරීම හෝ මැතිවරණයකින් ඉවත් වීම සම්බන්ධයෙන් කිසියම් අසත්‍ය ප්‍රකාශනයක් සිදුකරන හෝ ප්‍රකාශයට පත් කරන ඕනෑම අයෙකු දූෂිත ක්‍රියාවකට වැරදිකරු වේ.⁴³ එකී ප්‍රකාශනයන් ජනාධිපතිවරණය හෝ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයක් සම්බන්ධයෙන් වන්නේ නම්, එය මහාධිකරණයේ විභාග කොට වැරදිකරුවෙකු වුවහොත් දඩයකට සහ / හෝ බන්ධනාගාර ගත කිරීමකින් දඬුවම් කිරීමට යටත් විය යුතුය.

එම ප්‍රකාශන පළාත් සභා මැතිවරණයක් හා සම්බන්ධ වන්නේ නම් මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණයක දී නඩු විභාග කළ යුතුය. තවද, මෙම පනත යටතේ එවැනි වරදකට වරදකරු වූ විට එසේ වරදකරු වූ දින සිට වසර හතක කාලයක් සඳහා මැතිවරණයකදී ඡන්දදායකයෙකු ලෙස ලියාපදිංචි විය නොහැකි අතර පළාත් සභාවක සාමාජිකයෙකු ලෙස තේරී පත්විය නොහැක. පළාත් සභාවක සාමාජිකයෙකු ලෙස ධුරය දරන අයෙකු එවැනි වරදකට වැරදිකරු වුවහොත් ඔවුන්ව ධුරයෙන් ඉවත් කරනු ලැබේ.

මෙම පනත් මගින් අසත්‍ය ප්‍රකාශන පළ කරන මාධ්‍යය පිලිබඳ නොදක්වන හෙයින් සමාජ මාධ්‍යවල දූෂිත ක්‍රියාවන් ලෙස ගිණිය හැකි අසත්‍ය ප්‍රකාශනයන් පළ කිරීම පනතේ විෂය පථයට අයත්වන බවට තර්ක කළ හැකිය.

⁴² 1981 අංක 15 දරණ ජනාධිපති මැතිවරණ පනතේ 83 වන වගන්තිය, 1981 අංක 1 දරණ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනතේ 84 වෙනි වගන්තිය, 1988 අංක 2 දරණ පළාත් සභා මැතිවරණ පනතේ 85 වන වගන්තිය සහ පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥාපනතෙහි 82 උ ට වගන්තිය.
⁴³ 1981 අංක 15 දරණ ජනාධිපති මැතිවරණ පනතේ 80 (1) වගන්තිය, පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනතේ 81 (1) වගන්තිය, පළාත් සභා මැතිවරණ පනතේ 82 වන වගන්තිය සහ පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥාපනත 82 ඉ (1) ඇ සහ ඇ වගන්ති.

අයුතු බලපෑම

බල කිරීම, ප්‍රවණ්ඩත්වය, තුවාල කිරීම හෝ තර්ජනය කිරීම මගින් මැතිවරණයකදී කිසිවෙකු වෙනුවෙන් අනිවාර්යයෙන් ම ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට හෝ එසේ ප්‍රකාශ කිරීමෙන් වැළකී සිටීමට බලපෑම් සිදුකරන ඕනෑම පුද්ගලයෙකු අයුතු බලපෑම් කිරීමේ වරදට වැරදිකරු වේ. මෙයට ඕනෑම ඡන්දදායකයෙකුගේ ඡන්ද බලය නිදහසේ ක්‍රියාත්මක කිරීමට බාධා කරන හෝ වළක්වන අන්දමේ පැහැර ගැනීම, උත්තර්ජනය හෝ ඕනෑම වංචනික උපකරණයක් හෝ උපක්‍රමයක් භාවිතා කිරීම ඇතුළත් වේ. වරදකාරී ක්‍රියාව තමන් විසින්ම හෝ ඔවුන් වෙනුවෙන් වෙනත් ඕනෑම තැනැත්තෙකු විසින් සිදු කළ හැකිය.⁴⁴

අදාළ පනත් මගින් අයුතු බලපෑම සිදු කරන මාධ්‍යය පිළිබඳ නොදක්වන හෙයින් සමාජ මාධ්‍ය මගින් සිදුවන අයුතු බලපෑම් පනතේ විෂය පථයට අයත් වන බවට තර්ක කළ හැකිය.

මුද්‍රණාලයේ සහ ප්‍රකාශකයාගේ නම ලිපිනය නොමැතිව සිදු කරන පළ කිරීම්

මුද්‍රණාලයේ සහ ප්‍රකාශකයාගේ නම ලිපිනය නොමැතිව ජනමත විචාරණයකට අදාළව පළ කෙරෙන ඕනෑම දැන්වීමක්, පුවරුවක් හෝ පෝස්ටරයක් මුද්‍රණය කිරීම, ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, බෙදා හැරීම හෝ එසේ කිරීමට සැලැස්වීම වරදක් වේ. එවැනි වරදකට දඩයකින් දඬුවම් කළ යුතු ය.⁴⁵

මැතිවරණ වැරදි සම්බන්ධයෙන් පවත්නා නීති න්‍යායාත්මකව සමාජ මාධ්‍යවලට අදාළ වන නමුත් එකී නීති හැකි උපරිම පුළුල් මට්ටමින් භාවිතා කිරීමට මැතිවරණ කොමිසන් සභාව මෙතෙක් කටයුතු කර නැත.

ප්‍රචාරණ වියදම් නියාමනය

“පොදු දේපළ ආරක්ෂා කිරීම සහ පොදු සම්පත් අනිසි ලෙස භාවිතා කිරීම වැළැක්වීම සෑම පුරවැසියෙකුගේම මූලික යුතුකමකි.⁴⁶ ඕනෑම දේශපාලන පක්ෂයක, ස්වාධීන

කණ්ඩායමක හෝ අපේක්ෂකයෙකුගේ මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා රජයට හෝ ඕනෑම රාජ්‍ය සංස්ථාවකට අයත් වංචල හෝ නිශ්චල දේපලක් භාවිතා කිරීම තහනම් කිරීමට මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට බලය පවතී.

1981 අංක 1 දරන පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනත මගින් තමා විසින් හෝ තමා වෙනුවෙන් වෙනත් අයෙකු මාර්ගයෙන් සෘජුව හෝ වක්‍රව ඡන්දය මිලට ගැනීම තහනම් වන අතර, ඒ අනුව කිසියම් තැනැත්තෙකුට හෝ ඔහු හෝ ඇය වෙනුවෙන් වෙනත් තැනැත්තෙකුට මූල්‍යමය හෝ වටිනා ප්‍රතිස්ථාවක් ලෙස කිසිවක් ලබා දීම, ණය දීම, ප්‍රධානයක් සිදු කිරීම හෝ එසේ සිදු කරන බවට එකඟ වීම හරහා කිසියම් ඡන්දදායකයෙකු ඡන්දය දීමෙන් වැලකී සිටීමට හෝ කිසිවෙකු වෙනුවෙන් අනිවාර්යයෙන් ම ඡන්දය භාවිතා කිරීමට පෙළඹවීම වරදක් වේ. මීට සමාන විධිවිධාන ජනාධිපතිවරණ පනත, පළාත් සභා මැතිවරණ පනත සහ පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥා පනතට ඇතුළත් වේ.

එසේ වුවද, ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රචාරක වියදම් හා සම්බන්ධ රෙගුලාසි නොමැත. ප්‍රචාරණ වියදම් යනු මැතිවරණය අරමුණු කරගනිමින් දේශපාලන පක්ෂ සහ අපේක්ෂකයින්ට මූල්‍යමය හෝ ද්‍රව්‍යමය වශයෙන් ගිම්වන සහ ඔවුන් විසින් සිදු කරන සියලු වියදම් සහ භාවිතාවන් වේ. දේශපාලන පක්ෂවලට සහ අපේක්ෂකයින්ට රට පුරා සිටින ඡන්දදායකයින් වෙත ළඟා වීමට අවශ්‍ය වැඩසටහන් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා ප්‍රමාණවත් අරමුදල් අවශ්‍ය වේ. කෙසේ වුවද, මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය තුළ දූෂණය සීමා කිරීමට විනිවිදභාවය පැවතිය යුතු අතර ඡන්දදායකයින් වෙත ළඟා වීමට අපේක්ෂකයින්ට සමබ්මක් පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. ප්‍රචාරණ අරමුදල් නියාමනය කිරීමට නීතිමය රාමුවක් පවතින්නේ නම්, ප්‍රචාරණ අරමුදල් සඳහා සීමාවන් නිර්මාණය වන අතර ප්‍රචාරණ අරමුදල් ගැන වාර්තා කිරීම ද සිදු වේ.

ප්‍රචාරණ අරමුදල් නියාමනය කිරීම සඳහා නීතිමය රාමුවක් හඳුන්වාදීම පිළිබඳව සාකච්ඡා වී තිබේ. පුළුල් ප්‍රචාරණ අරමුදල් නියාමන රාමුවක් තුළ අනාවරණය සහ වාර්තා කිරීම, විමර්ශනය උදෙසා අධීක්ෂණ අධිකාරියක් පිහිටුවීම මෙන් ම එලදායී සීමාවන් සහ වියදම් පිළිබඳ විධිවිධාන ඊට ඇතුළත් කිරීමට නිර්දේශ වී තිබේ.

⁴⁴ 1981 අංක 15 දරන ජනාධිපති මැතිවරණ පනතේ 78 වන වගන්තිය, 1981 අංක 1 දරන පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනතේ 79 වන වගන්තිය, 1988 අංක 2 දරන පළාත් සභා මැතිවරණ පනතේ 80 වගන්තිය සහ පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥාපනතේ (262 වන පරිච්ඡේදය) 82 වන වගන්තිය.

⁴⁵ 1981 අංක 7 දරන ජනමත විචාරණ පනතේ 48 වන වගන්තිය

⁴⁶ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 28 (අ) විධිවිධාන

5. මැතිවරණ කාල සීමාව තුළ සමාජ මාධ්‍ය නියාමනය කිරීම හා සම්බන්ධ අත්දැකීම්

සමාජ මාධ්‍ය නියාමනය කිරීම සඳහා පැහැදිලි නීති හා රෙගුලාසි නොතිබුණද, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ ඔවුන් වෙත පවරා ඇති බලතල භාවිතා කරමින් මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව හා මැතිවරණ නිරීක්ෂකයින්, ඇතැම් සමාජ මාධ්‍ය ජාල අතරමැදියන් සමඟ එක්ව, 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය නිදහස්ව හා සාධාරණව පැවැත්වීමට සමාජ මාධ්‍ය ජාල හරහා සිදු කරන බලපෑම් අවම කිරීමට ගත් උත්සාහයන් පහත පරිදි සාරාංශ කොට ඇත:

5.1 මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව විසින් නිකුත් කරන ලද මාධ්‍ය මාර්ගෝපදේශ

2020 ජුනි 3 දිනැති 2178/24 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් නිවේදනය මගින් මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයට අදාළව මාධ්‍ය මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කරන ලදී.⁴⁷ කොමිෂන් සභාව විසින් මෙම මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කරනු ලැබුවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 බී (5) (අ) වගන්තිය (මෙම උප වගන්තිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 20 වන ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයෙන් සංශෝධිත) යටතේ කොමිෂන් සභාවට පවරා ඇති බලතල භාවිතා කරමිනි. මාර්ගෝපදේශවල 33 සහ 34 වගන්තිවල සඳහන් වූයේ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සහතික කිරීම සඳහා සමාජ මාධ්‍ය වෙබ් අඩවි වල පරිපාලකයින් විසින් මාර්ගෝපදේශ අනුගමනය කළ යුතු බවයි.

මෙම මාර්ගෝපදේශ දැඩිව බලාත්මක කළ නොහැකි බව ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයින් පෙන්වා දෙයි. මැතිවරණ කොමිසමට සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා සමඟ එක්ව ඇතැම් අන්තර්ගතයන් ඉවත් කිරීමට සහ පහ කිරීමට කටයුතු කළ හැකි නමුත් නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට සෘජු දණ්ඩන බලයක් නොවීය. ඒ අනුව, සාවද්‍ය තොරතුරු සහ වෛර කථනය ඇතුළුව අපේක්ෂකයින් සහ මැතිවරණ සම්බන්ධ අන්තර්ගතයන් එසේම පැවතුනි.⁴⁸ තවද, 104 (ඌ ඌ) ව්‍යවස්ථාවට අනුව, 104 ආ (5) (අ) ව්‍යවස්ථාව යටතේ සකස් කරන ලද මාර්ගෝපදේශයන්ට පටහැනිව කටයුතු කිරීම නිසා පුද්ගලික මාධ්‍ය නීතියන්ට හෝ අදාළ පාර්ශවයන්ට එරෙහිව නඩු පැවරීමට හැකියාවක් නොමැත

⁴⁷ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 ආ (5) (අ) ව්‍යවස්ථාව යටතේ වන මාධ්‍ය මාර්ගෝපදේශ https://elections.gov.lk/web/wp-content/uploads/publication/ext-gz/2178_24_E.pdf

⁴⁸ යූටියුබ් නාලිකා වල මැතිවරණ සම්බන්ධ සාකච්ඡා හෝ සම්මුඛ සාකච්ඡා මෙයට ඇතුළත් වූ අතර මැතිවරණ ප්‍රචාරක කාලය අවසන් වූ පසුවත් ප්‍රවේශ විය හැකි විය.

5.2 මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව පනවන මාර්ගෝපදේශ

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 ආ (4) (අ) ව්‍යවස්ථාවට අනුව, මැතිවරණයක් පැවැත්වෙන කාලසීමාව තුළ රජයට හෝ කිසියම් රාජ්‍ය සංස්ථාවකට අයත් වංචල හෝ නිශ්චල දේපලක් දේශපාලන පක්ෂයක්, ස්වාධීන කණ්ඩායමක් හෝ අපේක්ෂකයෙකු ප්‍රවර්ධනය කිරීමට හෝ හානි කිරීමට හැකිවන තරම්ව තිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට බාධාවක් පරිදි භාවිතා කිරීම වැළැක්වීමට උපදෙස් නිකුත් කිරීමට කොමසමට බලය පවතී. 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයට අදාළව එම උපදෙස් 2020 මාර්තු 6 වන දිනැති අංක 2165/70 දරන අති විශේෂ ගැසට් නිවේදනය මගින් නිකුත් කරන ලදී.

එකී උපදෙස් මාලාවෙහි 2 (vi) වගන්තියට අනුව:

දේශපාලන අයිතිවාසිකම් නොමැති ඕනෑම රාජ්‍ය නිලධාරියෙකු සිය පුද්ගලික සමාජ මාධ්‍ය ගිණුම හෝ වෙනත් ගිණුමක් භාවිතා කරමින් ප්‍රචාරයක් හෝ ප්‍රකාශයක් සිදු කිරීම මගින් කිසියම් දේශපාලන පක්ෂයක් හෝ අපේක්ෂකයෙකු ප්‍රවර්ධනය කිරීම හෝ පහත් කිරීම වරදක් වේ. දේශපාලන අයිතිවාසිකම් ඇති රාජ්‍ය නිලධාරීන් පවා රාජ්‍ය සම්පත් හා ප්‍රකාශන භාවිතා කරමින් එවැනි ප්‍රචාරක කටයුතුවල නිරත නොවිය යුතු අතර සිය පුද්ගලික සමාජ මාධ්‍ය ගිණුම් භාවිතා කරමින් වෛර කථනය, කටකතා සහ අසත්‍ය තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම වරදකි. ඒ අනුව කොමිෂන් සභාව විසින් සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරමින් රාජ්‍ය නිලධාරීන් දේශපාලන කටයුතුවල යෙදීම වැළැක්වීමට පියවර ගන්නා ලදී.

5.3 සමාජ මාධ්‍ය අධීක්ෂණය සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම

මීට පෙර 2019 සහ 2020 මැතිවරණවලදී මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව, ෆෙස්බුක් වැනි ඇතැම් සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා සමග අන්තර්ජාලය භාවිතයෙන් සිදු කෙරෙන මැතිවරණ උල්ලංඝනයන් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම සඳහා අවිධිමත් ගිවිසුම්වලට එළඹ ඇති බව ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයින් පෙන්වා දෙයි.

ෆෙස්බුක් විසින් මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව විසින් ඔවුන් වෙත එවන ලද පැමිණිලි වලට ප්‍රමුඛතාවය ලබා දී ඇති අතර, එවනු ලබන සියලු පැමිණිලි සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට ප්‍රමාණවත් මානව සම්පත් නොමැති බවද පෙන්වා දී තිබේ.

නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ සඳහා මහජන ක්‍රියාකාරීත්වය (පැරේල් සංවිධානය), හෂ්ටැග් පරපුර හා එක්ව සමාජ මාධ්‍ය අධීක්ෂණය කළ අතර, මැතිවරණ නීති උල්ලංඝනය වන ලෙස සිදු කරන පළ කිරීම් පිළිබඳ මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට වාර්තා කළේය. එම පළ කිරීම් ඉවත් කරන ලෙස මැතිවරණ කොමසම ෆෙස්බුක් වැනි සමාජ මාධ්‍ය වේදිකාවලින් ඉල්ලා සිටි අතර මේ සඳහා ෆෙස්බුක් විසින් කොමසමට විශේෂ වේගවත් ප්‍රතිචාර පැමිණිලි ක්‍රමයක් ලබා දෙන ලදී. මෙම ඉල්ලීම් ඉදිරිපත් කිරීමේදී කොමසම කරුණු කිහිපයක් සලකා බැලීය. ඒවා නම්, ඡන්දදායකයින්ට අනවශ්‍ය බලපෑම් සිදුවන පරිදි අසත්‍ය ප්‍රකාශ සහ වෛර කථනය සමාජ මාධ්‍ය තුළ සංසරණය වීම, දේශපාලන අයිතිවාසිකම් නොමැති රජයේ නිලධාරීන් විසින් සමාජ මාධ්‍යවල මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතුවල නිරත වීම, සහ මැතිවරණයට පැය 48 කට පෙර නිහඬ කාලසීමාව තුළ මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සිදු කිරීමය.

මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ සිය වේදිකාවෙන් කිසියම් පළ කිරීමක් ඉවත් කිරීමට පෙර මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව එවන ලද වාර්තා පිළිබඳ ස්වාධීන සමාලෝචනයක් ෆෙස්බුක් විසින් සිදු කරන ලදී. එපමණක් නොව, මැතිවරණ ක්‍රියාවලියට බාධා කරන බව නිරීක්ෂණය කරන ලද පළ කිරීම් පමණක් වාර්තා වූ අතර, එම කාල සීමාව තුළ පළවූ ඉතා ඉහල තොරතුරු ප්‍රමාණය නිසා පළ කිරීම් විශාල සංඛ්‍යාවකට කිසිදු අධීක්ෂණයකින් තොරව සංසරණය වීමට ඉඩකඩ පැවතුණි.

5.4 රාජ්‍ය නිලධාරීන් විසින් සමාජ මාධ්‍ය භාවිතය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

දේශපාලන අයිතිවාසිකම් නොමැති රාජ්‍ය නිලධාරීන් මැතිවරණ කාලවලදී සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරමින් දේශපාලන පක්ෂ හා අපේක්ෂකයින් ප්‍රවර්ධන කටයුතුවල නිරත වූ අවස්ථා මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව නිරීක්ෂණය කළ අතර එම නිලධාරීන් පිළිබඳව අදාළ ආයතනික ප්‍රධානීන් දැනුවත් කරන ලදී.

නිරීක්ෂණ

1. නීති රාමුව

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 104 ආ (5) ව්‍යවස්ථාව මගින් මැතිවරණ කාලවලදී රජපව්වකි, ගුවන්විදුලි සහ පුවත්පත් නියාමනය කිරීම සඳහා මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කිරීමේ බලය මැතිවරණ කොමිසන් සභාවට ලබා දී ඇත. කෙසේ වෙතත්, සමාජ මාධ්‍ය / ඩිජිටල් මාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන් මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කිරීමේ බලය මැතිවරණ කොමිසන් සභාවට ලබා දී නැත. ප්‍රධාන ධාරාවේ මාධ්‍ය සඳහා නිකුත් කරන ලද මාර්ගෝපදේශයන් සමාජ මාධ්‍ය වෙත ද ආවරණය වන පරිදි දීර්ඝ කර තිබුණද, නීති රීති බලත්මක කිරීමට සහ සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා / අයිතිකරුවන් මාර්ගෝපදේශ පිළිපදින බවට වග බලා ගැනීමට මැතිවරණ කොමිසන් සභාවට නීතිමය බලයක් නොමැත.

සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා ඇතුළත් කිරීම සඳහා වර්තමාන මැතිවරණ නීති අර්ථ නිරූපණය කිරීමෙන් අන්තර්ජාලය හරහා සිදුවිය හැකි මැතිවරණ වැරදි කෙරෙහි ප්‍රමුඛ අවධානයක් යොමු වේ. මේ ආකාරයෙන් නීතිය අර්ථ නිරූපණය කිරීම හෝ ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව අධිකරණ ප්‍රකාශයක් මෙතෙක් සිදු කර නොමැත. එපමණක් නොව, සමාජ මාධ්‍ය නීති අයුරින් කළමනාකරණය කිරීම පිළිබඳ මතුව ඇති අභියෝග, අන්තර්ජාලය ඔස්සේ සිදු කරන මැතිවරණ ප්‍රචාරණ කටයුතු වලට පමණක් සීමා නොවිය යුතුය. නිදහස්ව අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය ආරක්ෂා වන පරිදි පමණක්, සමාජ මාධ්‍ය නියාමනය කිරීම සලකා බැලිය යුතු අතර, සමාජ මාධ්‍ය ජාල අතරමැදියන්, භාවිතා කරන්නන් මෙන්ම මැතිවරණ කොමිසන් සභාවේ වගවීම පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ යුතුය.

සමාජ මාධ්‍ය තුළ සිදු කරන්නාවූ මැතිවරණ ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාර සඳහා වැය වන මුදල් නියාමනය කිරීම සඳහා නිශ්චිත නීති නොමැතිකම පිළිබඳවද අවධානය යොමු විය යුතුය. නීතියේ ඇති මෙම අඩුපාඩුව හේතුවෙන් අපේක්ෂකයින්, ඩිජිටල් මාධ්‍ය අලෙවිකරණ සමාගම් සහ අපේක්ෂකයින්ගේ ආධාරකරුවන් සමාජ මාධ්‍ය වේදිකාවල අපේක්ෂකයින් වෙනුවෙන් කරන වියදම් අධීක්ෂණය කිරීමට සහ නියාමනය කිරීමට නොහැකි වන බැවින් වියදම් තොරතුරු ප්‍රසිද්ධියේ ප්‍රකාශ කිරීමට මෙම ආයතනවලට කිසිදු නීත්‍යානුකූල බැඳීමක් නැත.

2. සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා සහ මැතිවරණ කොමිසන් සභාව අතර සහයෝගීතාවය

සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා සමඟ මැතිවරණ කොමිසන් සභාව අනාගත ගිවිසුම්වලට (නිල වශයෙන් හෝ නිල නොවන ලෙස) ඇතුල් වුවහොත් සහ / හෝ ඇතුල් වන්නේ නම් විවිධ සාධක සලකා බැලීමේ අවශ්‍යතාව ප්‍රධාන තොරතුරු දායකයින් විසින් මතු කරන ලදී. මැතිවරණ සමයේදී මාර්ගගත අවකාශයන් අධීක්ෂණය කිරීමේ දී නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ සඳහා අන්තර්ජාලය හරහා සිදුවිය හැකි බරපතල තර්ජන පිළිබඳ සැලකිලිමත් විය යුතුය. තවද, පාර්ශවයන් අතර ලිඛිත ගිවිසුම් ඇති විට, එම ගිවිසුමේ ක්‍රියාකාරී බලපෑම සහ පාර්ශවයන්ගේ වගවීම රඳවා තබා ගැනීම ප්‍රවේශයෙන් හසුරුවා ගත යුතු බව යෝජනා වී ඇත. මැතිවරණ කොමිසන් සභාවේ පැමිණිලි වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා සමාජ මාධ්‍ය වේදිකා වගවීම සහ සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා කරන්නන්ගේ අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස අතර සමබරතාවයක් පවත්වා ගත යුතුය.

ඇමුණුම 1

මැතිවරණයට අදාළ හිඟි

දකුණු ආසියාවේ පැරණිතම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවට මැතිවරණ පිළිබඳ දීර්ඝ ඉතිහාසයක් පවතී. 1931 සිට 1978 දක්වා ව්‍යවස්ථාදායකයට සහ පළාත් පාලන ආයතනවලට සර්ව ජන ඡන්ද බලය මත මහජන නියෝජිතයින් තෝරා ගැනීම සිදුවිය. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් විධායක ජනාධිපති ධුරය සහ ජනමත විචාරණ ක්‍රමය හඳුන්වා දීමත් සමඟ ජනාධිපතිවරණය සහ ජනමත විචාරණය ද මෙම මැතිවරණ ලැයිස්තුවට එකතු විය. 1987 දී ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වන ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය මගින් පළාත් සභා පිහිටුවන ලද්දේ පළාත් සභා මැතිවරණය මැතිවරණ ලැයිස්තුවට එකතු කරමිනි. ඒ අනුව දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ පැවැත්වෙන මැතිවරණ අතරට:

- 1 ජනාධිපතිවරණය
- 2 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය
- 3 පළාත් සභා මැතිවරණය
- 4 පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණය
- 5 ජනමත විචාරණය

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව

පුරවැසියන්ගේ ඡන්ද බලය සම්බන්ධ මූලික හිඟිමය විධිවිධාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කර ඇත. ඒ අනුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 4 (ඉ) වගන්තියේ සඳහන් වන්නේ ජනතාව මැතිවරණවලදී තමන් සතු ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය සාප්‍රවම ක්‍රියාත්මක කරන බවයි.

“අටළොස් විය සම්පූර්ණ කර ඇත්තා වූ ද මෙහි මින් මතු විධිවිධාන සලස්වා ඇති පරිදි ඡන්ද හිමියෙකු විමට සුදුසුකම් ලබා තමාගේ නම ඡන්ද හිමි නාම ලේඛනයේ ඇතුළත් කරන ලබා සිටින්නා වූ ද සෑම පුරවැසියෙකු විසින් ම ජනරජයේ ජනාධිපතිවරයා තෝරා පත් කිරීමේ ඡන්ද විමසීමේ දී ද පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයන් තෝරා පත් කිරීමේ මැතිවරණයේ දී ද සෑම ජනමත විචාරණයක දී ද ඡන්ද බලය ක්‍රියාත්මක කල හැකි විය යුතු වන්නේ ය.”

තවද, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 7 වන පරිච්ඡේදය ජනාධිපතිවරයා වෙනුවෙන් වෙන් කර ඇති අතර 30 (2) ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වන්නේ ජනරජයේ ජනාධිපතිවරයා ජනතාව විසින් තෝරා පත් කර ගත යුතු බවයි.

කරුණු සඳහා පාර්ලිමේන්තුව විසින් විධිවිධාන සැලසිය යුතු බවයි. මෙම ව්‍යවස්ථාපිත විධිවිධානයට අනුව 1981 අංක 15 දරන ජනාධිපති මැතිවරණ පනත පාර්ලිමේන්තුව විසින් පනවන ලදී.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ XIII පරිච්ඡේදය ජනමත විචාරණය සඳහා වෙන් කර ඇත. ජනමත විචාරණයක් කැඳවීමට ජනාධිපතිවරයාට ඇති බලතල එහි දක්වා ඇති අතර ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 87 (2) ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් වන්නේ ජනමත විචාරණ පැවැත්වීම හා සම්බන්ධ සියලු කාර්යය පටිපාටික කටයුතු සම්බන්ධ විධිවිධාන පාර්ලිමේන්තුව විසින් සැලැස්විය යුතු බවයි. ඒ අනුව 1981 අංක 7 දරන ජනමත විචාරණ පනත පාර්ලිමේන්තුව විසින් පනවන ලදී.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වන පරිච්ඡේදය ඡන්ද බලය සහ මැතිවරණය සඳහා වෙන් කර ඇත. මැතිවරණයකදී ඡන්දදායකයෙකු විමට සුදුසුකම්, හුසුදුසුකම් සහ මැතිවරණයක් පැවැත්වීමට අදාළ ප්‍රධාන විධිවිධාන එහි ඇතුළත් කර ඇති අතර 101 (2) වගන්තියෙහි දැක්වෙන්නේ ඡන්දදායකයින් ලියාපදිංචි කිරීම සහ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පැවැත්වීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුව

විසින් විධිවිධාන සැලැස්විය යුතු බවයි. මෙම ව්‍යවස්ථාපිත විධිවිධානවලට අනුව 1980 අංක 44 දරණ ඡන්ද දායකයින් ලියාපදිංචි කිරීමේ පනත සහ 1981 අංක 1 දරන පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනත පාර්ලිමේන්තුව විසින් පනවන ලදී.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14 (අ) පරිච්ඡේදය මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට අදාළ විධිවිධාන සඳහා වෙන්වී ඇත. මැතිවරණ පැවැත්වීම සම්බන්ධයෙන් මැතිවරණ කොමිෂන් සභාවට ඇති බලතල හා වගකීම් සම්බන්ධ විධිවිධාන මෙම පරිච්ඡේදයට ඇතුළත් වේ. මැතිවරණයක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමෙන් පසු නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සහතික කිරීම සඳහා මාධ්‍ය මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කිරීම හා නියෝග නිකුත් කිරීම සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථාපිත විධිවිධාන මෙම පරිච්ඡේදයට ඇතුළත් වේ.

1981 අංක 15 දරන ජනාධිපති මැතිවරණ පනත

ජනාධිපතිවරණය පැවැත්වීමට අදාළ කාර්ය පටිපාටික නීතිය මෙම පනතට ඇතුළත් වේ. මැතිවරණය සඳහා නාමයෝජනා කැඳවීම, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු, මැතිවරණ වැරදි, මැතිවරණ සම්බන්ධ දූෂණ, මැතිවරණය පැවැත්වීම, මැතිවරණ නිලධාරීන්ගේ බලතල, ඡන්ද ගණන් කිරීම, ප්‍රතිඵල ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ මැතිවරණ පෙත්සම් පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පනතට ඇතුළත් වේ.

1981 අංක 1 දරන පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනත

පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය පැවැත්වීමට අදාළ කාර්ය පටිපාටික නීතිය මෙම පනතට ඇතුළත් වේ. පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණය සඳහා නාමයෝජනා කැඳවීම, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු, මැතිවරණ වැරදි, මැතිවරණ සම්බන්ධ දූෂණ, මැතිවරණය පැවැත්වීම, මැතිවරණ නිලධාරීන්ගේ බලතල, ඡන්ද ගණන් කිරීම, ප්‍රතිඵල ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ මැතිවරණ පෙත්සම් පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පනතට ඇතුළත් වේ.

1988 අංක 2 දරන පළාත් සභා මැතිවරණ පනත

පළාත් සභා මැතිවරණය පැවැත්වීමට අදාළ කාර්ය පටිපාටික නීතිය මෙම පනතට ඇතුළත් කර ඇත. මැතිවරණය සඳහා නාමයෝජනා කැඳවීම, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු, මැතිවරණ වැරදි, මැතිවරණ

සම්බන්ධ දූෂණ, මැතිවරණය පැවැත්වීම, මැතිවරණ නිලධාරීන්ගේ බලතල, ඡන්ද ගණන් කිරීම, ප්‍රතිඵල ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ මැතිවරණ පෙත්සම් පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පනතට ඇතුළත් වේ.

පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥා පනත (262 වන පරිච්ඡේදය)

මහනගර සභා, නගර සභා සහ ප්‍රාදේශීය සභා (ගම් සභා) සඳහා සාමාජිකයින් පත් කිරීම සඳහා මැතිවරණයක් පැවැත්වීම සම්බන්ධ කාර්ය පටිපාටික නීතිය මෙම පනතට ඇතුළත් වේ. මැතිවරණය සඳහා නාමයෝජනා කැඳවීම, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු, මැතිවරණ වැරදි, මැතිවරණ සම්බන්ධ දූෂණ, මැතිවරණය පැවැත්වීම, මැතිවරණ නිලධාරීන්ගේ බලතල, ඡන්ද ගණන් කිරීම, ප්‍රතිඵල ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ මැතිවරණ පෙත්සම් පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පනතට ඇතුළත් වේ.

1981 අංක 7 දරන ජනමත විචාරණ පනත

ජනමත විචාරණයක් පැවැත්වීමට අදාළ කාර්ය පටිපාටික නීතිය මෙම පනතට ඇතුළත් වේ. ජනමත විචාරණයක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු, මැතිවරණ වැරදි, මැතිවරණ සම්බන්ධ දූෂණ, මැතිවරණය පැවැත්වීම, මැතිවරණ නිලධාරීන්ගේ බලතල, ඡන්ද ගණන් කිරීම, ප්‍රතිඵල ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ මැතිවරණ පෙත්සම් පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පනතට ඇතුළත් වේ.

1980 අංක 44 දරණ ඡන්ද දායකයින් ලියාපදිංචි කිරීමේ පනත

වයස අවුරුදු 18 ට වැඩි පුරවැසියන් ඡන්දදායකයින් ලෙස ලියාපදිංචි කිරීම, ඡන්ද දායකයින් ලියාපදිංචි කිරීමේ තොරතුරු යාවත්කාලීන කිරීම, ලියාපදිංචි ඡන්ද නාමලේඛන ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, ඡන්දදායකයෙකු ලෙස ලියාපදිංචි වීමට ඇති සුදුසුකම් ආදිය මෙම පනතට ඇතුළත් වේ. පුරවැසියෙකුගේ ඡන්ද අයිතිය සනාථ කරන අනිවාර්ය ලේඛනය ඡන්ද නාමලේඛනය බැවින් මැතිවරණ සම්බන්ධයෙන් මෙම පනත ඉතා වැදගත් වේ.